Raport
z konsultacji społecznych projektu „Polityki Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi – Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych"

1. Zestawienie propozycji i opinii zgłoszonych w trakcie konsultacji przez mieszkańców Miasta Łodzi ze stanowiskiem Prezydenta Miasta Łodzi do wszystkich kategorii zgłoszonych propozycji wraz z uzasadnieniem:

Nr str.	Propozycje do projektu	Uzasadnienie	Stanowisko Prezydenta Miasta Łodzi
A	B	C	D
21	Odnośnie pkt 2 b (pozyskiwanie fachowców): Łódź powinna przyciągać firmy o innym profilu, niż najprostsze BPO i ogłupiające montownie.	W Łodzi nie ma pracy dla osób z wiedzą i doświadczeniem. Bez zmiany polityki nie uda się przyciągnąć także fachowców z powodu bardzo niskich płac w Łodzi.	**Pozytywne z uwagami** Dokument zawiera zgłoszoną propozycje. Działania Miasta cały czas są nastawione na pozyskiwanie nowych inwestorów. W oparciu o przedstawiane oferty zgłaszają się inwestorzy, którzy w ramach realizowanych inwestycji zapewniają nowe miejsca pracy, w tym również dla osób posiadających wiedzę i doświadczenie.
22	„Są więc potrzebne instrumenty z obszaru rynku pracy, mieszkalnictwa, szeroko rozumianej jakości życia i wizerunku miasta." Bardzo dobra konstatacja – brak spójności polityki od razu jest widoczny.	Szczególnie na jakość życia nikt nie zwraca uwagi – Łódź ma fatalną jakość powietrza, brak zieleni w mieście (nawet parki padają ofiarą wycinki lub ogałacania drzew z gałęzi) – jest szara i smutna w zimie (bardzo pozytywna zmiana to Piotrkowska) i niemiłosiernie upalna w lecie. Brak możliwości życia bez samochodu (komunikacja miejska kursuje coraz wolniej, jest notorycznie zimna w zimie i śmierdzi w środku). Widać dużo zmian w wizerunku (woonerf na 6-Sierpnia, Piotrkowska), ale to nadal nie wystarczy, żeby było to atrakcyjne miejsce do zakładania rodziny (rodziny na knajpy na Piotrkowskiej czy na OFFie nie stać), a potrzebne są miejsca, gdzie można bezpiecznie wyjść z wózkiem na spacer.	**Pozytywne z uwagami** Według danych GUS Łódź posiada jeden z największych odsetek terenów zieleni w powierzchni ogółem (5,5%) wśród największych miast Polski (Poznań - 4,0%, Kraków - 4,8%, Wrocław - 4,8%). Jednak istnieje konieczność ciągłej poprawy jakości terenów zieleni, a także innych aspektów jakości życia – transportu zbiorowego, estetyki miasta, lepszej oferty rynku pracy, itd. Poprawa ta zależy nie tylko od działań realizowanych w ramach Polityki Społecznej Miasta, ale także innych obszarów zarządzania miastem. Między innymi poprzez realizację zaplanowanych przez Miasto do realizacji w perspektywie finansowej

			UE 2014-2020 projektów rewitalizacyjnych i transportowych.
33	użyto sformułowania „prowadzenie poradnictwa zawodowo-psychologicznego"; należałoby raczej wpisać na przykład: „poradnictwa zawodowego i psychospołecz-nego	nie istnieje taka forma wsparcia jak „poradnictwo zawodowo-psychologiczne"	**Pozytywne**
45	Propozycja zamiast „na terenie Łodzi istnieje potrzeba stworzenia placówki dla młodzieży z zaburzeniami psychicznymi. Proponuję: Na terenie Łodzi istnieje potrzeba stworzenia placówek dla młodzieży z zaburzeniami psychicznymi: regionalnej placówki opiekuńczo – wychowawczej oraz młodzieżowych ośrodków wychowawczego i socjoterapii o wyspecjalizo-wanych programach	MEN i MPiPS pracują obecnie nad reakcją na alarmujące informacje nt nieuzasadnionych hospitalizacji w szpitalach psychiatrycznych dzieci, które są tam niepotrzebnie umieszczane przez sądy rodzinne, oraz ośrodki wychowawcze i opiekuńcze (np. w Gazecie Prawnej z dnia 25.11.2014 r. opublikowano treść pisma, które Rzecznik Praw Pacjenta Krystyna Kozłowska wysłała do minister edukacji narodowej Joanny Kluzik – Rostkowskiej). Przyczyny skierowań w ok. 80% nie wynikają z zaburzeń, którym należy przeciwdziałać metodami szpitalnej psychiatrii, lecz z zachowań buntowniczych i agresywnych, ucieczek z placówek, okaleczania się, zaburzeń osobowości (np. zespołu Aspergera), z którymi nie potrafią sobie poradzić nauczyciele i wychowawcy. Jest dość prawdopodobne, że na terenie Miasta jest bardzo wiele takich dzieci, a ze względu na ich zróżnicowaną prawną (podleganie działaniom z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich lub ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej – potrzebne są dla nich różnego rodzaju placówki.	**Negatywne** Problem dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi jest przedmiotem długotrwałej dyskusji pomiędzy resortem oświaty a innymi środowiskami (w tym medycznymi). Dyskusja ta nie doprowadziła do zmiany przepisów, które pozwoliłyby na utworzenie wyspecjalizowanych młodzieżowych ośrodków wychowawczych lub socjoterapeutycznych. W obecnym stanie prawnym dzieci z tego typu zaburzeniami objęte są pomocą w klasach terapeutycznych i jest to jedyna możliwa prawnie forma pracy z tymi dziećmi. Tworzenie placówki o charakterze regionalnym przekracza możliwości samorządu i pozostaje w gestii Wojewody lub Marszałka.
52	„Rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych może również skorzystać z pomocy oferowanej przez jednostki specjalistycznego poradnictwa prowadzone przez 8 organizacji pozarządowych na zlecenie samorządu." Zamiast cyfry „8" należy wpisać cyfrę „3"	Na lata 2015-2017 jest przewidywane funkcjonowanie 3 jednostek poradnictwa specjalistycznego	**Negatywne** Uwaga dotyczy danych zawartych w diagnozie. W 2013 r. poradnictwo było prowadzone przez 8 organizacji pozarządowych na zlecenie samorządu.
75	„Wsparcie przyrostu naturalnego: nie tylko rodziny wielodzietne" – ten punkt jest bardzo słuszny i realizacja pomysłu uznania w Łodzi rodziny z 2 dzieci za wielodzietną uważam za bardzo	W Łodzi wynagrodzenia są bardzo niskie, posiadanie 1 dziecka jest trudną decyzją. 2 dziecko oznacza już bardzo duży problem finansowy. Do tego dochodzi starsza osoba z niedużą	**Pozytywne z uwagami** Propozycja zawiera szereg postulatów dotyczących wsparcia rodzin i seniorów, które tylko w części

	słuszny. Potrzebne jest wsparcie lokalowe (z uwzględnie-niem właścicieli mieszkań własnościowych i lokatorów prywatnych kamienic), pakiety zniżek na kursy językowe, na podręczniki, na ubrania, komunikację miejską. „Seniorzy" – opieka nad starszym człowiekiem jest bardzo kosztowna (leki, opieka medyczna, opieka opiekunki lub dom opieki) – konieczne jest i tutaj wsparcie finansowe (brakuje miejsca, gdzie starsza osoba mogłaby na dzień pójść, wypić herbatę w czyimś towarzystwie, zjeść obiad, spędzić aktywnie czas, brakuje opieki domowej – zrobienia zakupów, pomocy w gotowaniu, w sprzątaniu – wielu starszych ludzi będzie mieć dzieci z dala od siebie z powodu ogromnej skali emigracji z Łodzi). Dodatkowo brakuje wsparcia dla rodzin w postaci możliwości zostawienia komuś opieki nad starszą niesamodzielną osobą i wzięcia urlopu (wbrew pozorom opieka nad starszą osobą szczególnie mało kontaktową to bardzo ciężka praca, wykonywana z reguły przez kobiety)	emeryturą i można zapomnieć o jakimkolwiek wypoczynku na wiele lat (zakładając, że naprawdę kochamy swoich rodziców i chcemy dla nich dobrze), a wydatki stanowią ogromne obciążenie dla budżetu.	są realizowane przez Miasto. Karta Dużej Rodziny nie jest traktowana jako „pomoc socjalna czy społeczna" – nie chcemy kreować skojarzeń „duża rodzina to biedna rodzina", która wymaga wsparcia we wszystkich obszarach życia. „Strategia" zakłada zmierzanie do wprowadzenia dodatkowych ulg, wsparcia dla rodzin z dwójką dzieci. Równocześnie cały czas rozwijany jest program „Łódzka Karta Dużej Rodziny", w którym pojawiają się stale nowe ulgi i instytucje. Podejmowanych jest także szereg działań, które mają na celu umożliwienie starszym osobom pozostawanie w dotychczasowym miejscu zamieszkania. *Do działań tych zaliczyć należy: usługi opiekuńcze* świadczone w miejscu zamieszkania oraz dziennych domach pomocy. Polityka zakłada rozwój świadczeń kierowanych do seniorów.
76	Proponuję dodanie kolejnego podpunktu (2.4.1.4) analizującego szczegółowo charakterystykę osób leczących się w Poradniach Zdr. Psych.	W pkt 2.4.1 – Diagnoza problemów w obszarze zdrowia został w dwóch zdaniach zauważony problem wzrostu liczby osób leczonych w poradniach zdrowia psychicznego. Podano *wskaźnik leczących się na 10 tys. Ludności za rok* 2004 (271,8), 2009 (317,24) i 2010 (366,20). Tymczasem dostępne są też dane za 2011 (424,4) , 2012 (513,81). Problem od kilku lat systematycznie narasta. W ciągu ostatnich 10 lat odsetek wzrósł niemal dwukrotnie !!! Wg badania EZOP (Epidemilogia zaburzeń psychiatrycznych i dostępności psychiatrycznej opieki zdrowotnej EZOP-Polska), którego wyniki dostępne są na stronie WWW.ezop.edu.pl woj. łódzkie charakteryzuje się największym odsetkiem osób z problemami psychicznymi i oscyluje on na poziomie niemal 30% (!!!) Badanie to odzwierciedla rzeczywisty stan zdrowia niezależny od tego czy dana osoba leczy się w	**Negatywne** - Strategia dot. problemów społecznych a nie zdrowotnych. - *dane dot. osób chorych psychicznie* to dane wrażliwe – nie są powszechnie dostępne; często jest tylko dostępna informacja o liczbie świadczeń a nie o liczbie osób. - UML nie ma możliwości realizowania własnych projektów badawczych takich jak przytoczony EZOP (koszt ponad 2 mln zł).

		Poradni czy też nie. W dalszej części dokumentu w podpunktach 2.4.1.1, 2.4.1.2 i 2.4.1.3 bardziej szczegółowej analizie poddaje się tematykę uzależnień od alkoholu, narkotyków i niezdrowy styl życia. Brakuje jednak analizy, charakterystyki rosnącej grupy osób z zaburzeniami psychicznymi.	
76 - 83	2.4. Problemy w obszarze zdrowia Sugerujemy uwzględnić w diagnozie, program profilaktyczny dotyczący zmniejszenia zagrożenia do podejmowania ryzykownych zachowań seksualnych wśród młodzieży, których rezultatami mogą być: wczesne, nieplanowane ciąże, zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową, problemy psychologiczne i społeczne, w tym m.in.: zjawisko „wypadania" z systemu edukacji, bezrobocie czy dziedziczenie biedy.	Uwzględnienie rzetelnie przygotowanego programu profilaktycznego wpisuje się w działania profilaktyki uniwersalnej, w tym przypadku kierowanej do uczniów i uczennic w wieku gimnazjalnym i licealnym. Ma on na celu przeciwdziałanie ryzykownym zachowaniom seksualnym poprzez dostarczenie wiedzy, na tyle wcześnie, aby wyprzedzić doświadczenia młodzieży i zminimalizować ryzyko niepożądanych konsekwencji zdrowotnych: fizycznych i psychicznych. Dostarczanie wiedzy z zakresu edukacji seksualnej, która obejmuje kwestie z obszarów: biologii, psychologii, nauk medycznych, nauk społecznych, w tym aspektów prawnych, wspiera rozwiązywanie takich problemów jak: > zjawisko „wypadania" z systemu edukacji, które często wiąże się z marginalizacją nastoletnich matek oraz ich wykluczeniem w kontekście edukacyjnym, co z kolei prowadzi do posiadania niższych niż rówieśnicy odpowiednich kwalifikacji zawodowych potrzebnych na rynku pracy; > zagrożenie bezrobociem lub pracą cechującą się niskimi dochodami, a konsekwencji także zagrożenie ubóstwem; > deprywacja materialna i wykluczenie społeczne, a także dziedziczenie biedy, które bardzo ściśle wiąże się z funkcjonowaniem enklaw biedy w Łodzi; Program byłby znakomitym wprowadzeniem do świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, a jednocześnie dopełnieniem i uzupełnieniem	**Pozytywne z uwagami** W budżecie Miasta Łodzi zapisane jest zadania „Profilaktyka ciąż wśród nastolatek, chorób przenoszonych drogą płciową, w tym profilaktyka HIV" – jest ono realizowane od kilku lat przez wyłonione w konkursach organizacje pozarządowe. Skala programu jest niewielka, zajęcia nie są obowiązkowe – o udziale decydują rodzice. W 2015 roku środki na realizację tego zadania zostały znacząco zwiększone i wpisane do WPF, co zabezpiecza finanse na to zadanie do roku 2018. Dotychczasowa realizacja zadania nie pozwala na formułowanie na podstawie jego efektów generalnych uwag co do ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży w Łodzi, a tym bardziej skutków takich zachowań.

		do programów: „Rodzić po łódzku" – program wsparcia dla matki i noworodka[1], „Dobry początek" – program kluczowy[2], Program Wspierania Rodziny[3]. Rzetelnie przygotowany i prowadzony program edukacji seksualnej wspiera rozwiązywanie problemów w obszarach: • 2.3. Problemy rodziny i pieczy zastępczej • 2.4. Problemy w obszarze zdrowia • 2.2. Problemy rynku pracy • 2.7. System zarządzania polityką społeczną. Analogicznie wpisuje się w obszary strategiczne: • Obszar strategiczny A. WIEDZA – SPRAWNOŚĆ – EMPATIA. System zarządzania polityką społeczną • Obszar strategiczny D. ŁODZIANIE RAZEM. Budujemy podstawy kapitału społecznego, szczególnie Cel strategiczny D.1 Wzmacniać kapitał społeczny dzieci i młodzieży • Obszar strategiczny E. MASZ OPARCIE. Program profilaktyki społecznej w szkołach	

[1] Por. Cel strategiczny B. 1. Stworzyć w Łodzi lepsze warunki do rodzenia i wychowywania dzieci, Program B.1.2, s. 129
[2] Cel strategiczny D. 1. Wzmacniać kapitał społeczny dzieci i młodzieży, Program D.1.1, s. 144
[3] Cel strategiczny D. 1. Wzmacniać kapitał społeczny dzieci i młodzieży, Program D.1.2:

77	Jako podstawowy problem w obszarze zdrowia dodałabym bardzo złą jakość powietrza Czystość powietrza	Zima w Łodzi to wieczne unikanie wyziewów z kominów i czekanie na ulewę, śnieżycę lub wiatr. Jakość powietrza jest straszna. Ostatni raport Najwyższej Izby Kontroli podaje, że normy zanieczyszczenia powietrza w naszym mieście przekroczone są kilkukrotnie. Władza naszego miasta musi zacząć dostrzegać, że związane jest z tym wiele zagrożeń, które odbijają się na jakości życia w Łodzi i wywołują choroby układu oddechowego, nowotwory czy alergie. Należy zintensyfikować działania naprawcze, które zostały określone w programach ochrony powietrza	**Pozytywne z uwagami** Badania jakości powietrza m.in. na terenie miasta Łodzi prowadzi, w ramach państwowego monitoringu, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Łodzi. Szczegółowe dane dotyczące jakości powietrza są dostępne na stronie WIOŚ: http://www.wios.lodz.pl, w zakładce monitoring. W niektórych częściach miasta jakość powietrza jest zła i w związku tym na wniosek Marszałka Województwa Łódzkiego, Sejmik Województwa Łódzkiego wprowadził programy naprawcze. Miasto Łódź realizuje konsekwentnie działania mające na celu poprawę jakości powietrza zgodnie z wytycznymi z programów naprawczych. Dodatkowo miasto Łódź przystępuje do realizacji bezprecedensowego w swoim zakresie programu rewitalizacji, którego skala umożliwi znaczną poprawę jakości powietrza w mieście. Dodatkowo przygotowywany jest przez miasto plan gospodarki niskoemisyjnej, zakładający m.in. termoizolację budynków, wymianę okien, drzwi i podłączenie do centralnego ogrzewania. Ponadto podejmowane są skuteczne działania w celu wyeliminowania z miasta ruchu tranzytowego samochodów ciężarowych a doraźne działania kontrolne prowadzone są w ramach tzw. patrolu ekologicznego. Wszystkie te działania, łącznie, w perspektywie kilku lat doprowadzą do znaczącej poprawy jakości powietrza w Łodzi.
80	Dane dotyczące zgłaszalności do leczenia osób z problemem narkotykowym i liczby osób potrzebujących pomocy zdają się być ograniczone do placówek, które przekazały informacje wydziałowi Zdrowia z powodu realizacji programów dotowanych przez Wydział Zdrowia. Istnieje potrzeba innego modelu zbierania danych (co jest zgodne z konkluzją na stronie 84)	Dane te są nierealistyczne: w 2013 r. zgłoszenia do terapii 1200, liczba porad 701, podczas gdy sama tylko Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień Monar w Łodzi przy ul. Tuszyńskiej (jedna z mniejszych placówek organizacji pozarządowych) zanotowała w roku 2013 ok. 600 zgłoszeń i ok. 700 porad samym uzależnionym od substancji psychoaktywnych (nie licząc sesji terapeutycznych oraz porad dla rodzin i osób z problemem uzależnień behawioralnych)	**Pozytywne** W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych opisane zostały zadania z zakresu Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii prowadzone przez Miasto Łódź, a więc takie, na które Miasto ma wpływ. W konsekwencji, zamieszczone zostały dane dot. zrealizowanych zadań w ramach zawartych umów z zakresu ww. Programu. Informacje te przekazywane są w sprawozdaniach i takimi danymi

			dysponuje Miasto. Oczywiste jest, że poza tymi działania jest prowadzonych również szereg innych działań przez podmioty lecznicze w ramach kontraktów NFZ, czy przez org. pozarządowe. W związku ze zgłoszoną uwagą, doprecyzowane zostaną informacje wskazujące na źródło danych, tj. zmiana obecnego zapisu na: "Sprawozdania z Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii 2011 - 2013".
83	Proponuję uwzględnienie narastającego problemu zaburzeń psychicznych w pkt 2.4.3	Problem jest bardzo istotny i narastający (vide j.w.)	**Pozytywne.**
110	Zamiast PROBLEM PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ proponuję: PROBLEM NIESKUTECZNOŚCI WYCHOWAWCZEJ SZKÓŁ, a dla jego rozwiązania PROGRAM KOMPLEKSOWEGO WSPARCIA W KSZTAŁTOWANIU ŚRODOWISKA WYCHOWAWCZO – PROFILAKTYCZNEGO SZKOŁY	Przedstawiając grupy problemów, Autor (Autorzy) popadają w niekonsekwencję: z jednej strony wskazują że rozumienie rozmaitych zjawisk w sposób wyizolowany i zarządzanie nimi w strukturze silosowej jest poważną słabością – a z drugiej sami proponują takie wyizolowane postrzeganie. Przemoc rówieśnicza to przecież tylko jeden z objawów kryzysu szkoły jako instytucji socjalizującej dzieci i młodzież.	**Pozytywne z uwagami** Określenie „problem nieskuteczności wychowawczej szkół" wydaje się być zbyt uogólniający, stygmatyzujący szkoły jako nie funkcjonujące w sposób poprawny generalnie i odpowiedzialne za całościowe wychowanie dzieci i młodzieży. Propozycja nazwy rozwiązania „PROGRAM KOMPLEKSOWEGO WSPARCIA W KSZTAŁTOWANIU ŚRODOWISKA WYCHOWAWCZO – PROFILAKTYCZNEGO SZKOŁY" wydaje się być adekwatny, jednak całość problemu pozostaje problemem przemocy rówieśniczej, której przyczyn należy szukać nie tylko w skuteczności wychowawczej szkół czy też jej braku.
112	Pkt. dotyczący wielodzietności. Odnośnie zapisu „biorąc pod uwagę zróżnicowanie wsparcia" – sugeruję rezygnację z takiego punktu.	Każde urodzenie dziecka oznacza wydatki – na początek i dalej jest ich tylko coraz więcej. Problem polega na tym, że w Polsce posiadanie dzieci wiąże się ze znaczącym spadkiem jakości życia. Różnicowanie wsparcia jest tylko krzywdą dla tych, którzy akurat o niedużą sumę przekroczyli dany próg i już się kwalifikują do tych bogatych, którzy wsparcia nie potrzebują. Promuje się u nas biedę, a nie wspiera tych wykształconych, ale pracujących bez większych zarobków (dla nas zakup książki jest istotną potrzebą, rozwój własny również, ale też naturalne jest, że nasze dzieci będą mieć takie same potrzeby – trzeba będzie poszukać	**Negatywne** Podany zapis „biorąc pod uwagę zróżnicowanie wsparcia" nie dotyczy zróżnicowania ze względu na dochód rodziny, ale jej wielkość. Np., obecnie funkcjonująca Karta Dużej Rodziny nie ma charakteru wsparcia socjalnego – nie bierze się pod uwagę warunków finansowych rodziny. Polityka zakłada wypracowanie pewnych form wsparcia dla rodzin z dwójką dzieci, niezależnie od programu „Łódzka Karta Dużej Rodziny" – w tym sensie zakłada się zróżnicowanie wsparcia dla rodzin. Należy też zauważyć, że te formy wsparcia

		pracy jednak poza Polską). Jeśli Łódź chce przyciągnąć, a przede wszystkim utrzymać specjalistów, musi wprowadzić wsparcie dla nich, a nie dla tych, którzy kwalifikują się do wsparcia MOPSu.	są całkowicie niezależne od wsparcia MOPS przysługującego rodzinom z mocy ustaw.
115	Zapis: „Łódź przywraca więzi między pokoleniami, buduje międzypokoleniową solidarność. Nikt nie pozostanie na marginesie ze względu na swój wiek, dziecko ani stulatek. Włączeni są wszyscy: - Powinien brzmieć na przykład: :Łódź przywraca więzi między pokoleniami a tym samym buduje międzypokoleniową solidarność. Dzięki tym działaniom żaden z mieszkańców nie pozostanie na marginesie społecznym ze względu na swój wiek, wykształcenie ani wykonywany zawód. Wszyscy mieszkańcy tworzą wspólnotę.	Zapis niezrozumiały. Brak konkretu. Zapis zawiera elementy sprzeczne wobec siebie.	**Pozytywne**
117	W świetle powyższego Program KOMPLEKSOWEGO WSPARCIA W KSZTAŁTOWANIU ŚRODOWISKA WYCHWOAWCZO – PROFILAKTYCZNEGO SZKOŁY powinien dotyczyć całościowo rozumianej działalności wychowawczej szkół, a nie jedynie przeciwdziałania zagrożeniom	Cel strategiczny E.2 Skutecznie przeciwdziałać przemocy i wszelkim formom dręczenia (str 153) proponuję włączyć do szerszego powyższego Program KOMPLEKSOWEGO WSPARCIA W KSZTAŁTOWANIU ŚRODOWISKA WYCHWOAWCZO – PROFILAKTYCZNEGO SZKOŁY. Zgodnie z założeniami Rządowego Programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła", program ten powinien opierać się na odejściu od wyizolowanego traktowania różnorodnych zagrożeń rozwojowych okresu adolescencji na rzecz podejścia profilaktyki zintegrowanej, skoncentrowanej na całościowym rozumieniu przyczyn rozmaitych zachowań problemowych oraz na kompleksowym wspieraniu czynników ochronnych, dzięki którym możliwe jest eliminowanie zagrożeń. Jego głównymi celami byłyby: – dostarczanie nauczycielom i dyrekcji narzędzi diagnozowania sytuacji wychowawczo-0 profilaktycznej szkoły i tworzenia planów kreowania szkoły jako zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska wychowawczego	**Pozytywne z uwagami** Uwaga zasadna - choć należy podkreślić, że w szkołach funkcjonują stosowne zapisy i procedury mówiące o realizacji Programu Bezpieczna i Przyjazna szkoła. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że dużym stopniem trudności jest realizacja ww. zapisów dotyczących działań wychowawczych. Kluczową sprawą jest w jaki sposób realizować istotne zapisy dotyczące tego obszaru .

		– rozwój wiedzy i umiejętności nauczycieli w zakresie diagnozy szkoły i klasy jako środowisk i grup wychowawczych, prowadzenia zajęć psychoedukacyjnych i profilaktycznych w klasie, rozwijania kompetencji społecznych uczniów oraz wspieranie ich prawidłowego rozwoju – rozwój wiedzy uczniów, rodziców i nauczycieli dotyczących uzależnień substancjalnych i zagrożeń innymi zachowaniami problemowymi i ryzykownymi (uzależnienia behawioralne, przemoc, autoagresja) – zwiększenie pozycji i roli rodziców w społeczności szkolnej, przygotowanie nauczycieli do kształtowania z rodzicami uczniów relacji opartych na zaufaniu i partnerskiej współpracy oraz do prowadzenia z nimi zajęć warsztatowych mających na celu poprawę ich relacji z dziećmi, usprawnienie ich startegii wychowawczych i współpracę ze szkołą w przypadku konieczności podjęcia wczesnych działań interwencyjnych – przygotowanie nauczycieli do prowadzenia pracy profilaktycznej z uczniami zagrożonymi uzależnieniem i innymi zachowaniami ryzykownymi, wchodzenia z nimi w efektywny kontakt i podejmowania wczesnych działań interwencyjnych – wspieranie nauczycieli i rodziców uczniów zagrożonych przez konsultacje, poradnictwo i systematyczne superwizje – motywowanie uczniów zagrożonych do zmiany przez ich udział w programach wczesnej interwencji profilaktycznej – usprawnienie współpracy pomiędzy szkołą a innymi służbami i instytucjami zajmującymi się przemocą, dziećmi i uzależnieniami (Pomoc Społeczną, Policją, kuratorami sądowymi, świetlicami itd.)	

122	Uspokojenie obiegu informacji – proponuję zmienić ten zapis na: Podniesienie efektywności obiegu informacji dotyczącej polityki społecznej miasta.	Poprawnie sformułowana informacja jest podstawą do działania i interpretacji. Z tego powodu należy zastanowić się nad sformułowaniem niektórych zagadnień w strategii.	**Pozytywne z uwagami** Zintegrowanie i podniesienie efektywności obiegu informacji w systemie polityki społecznej Istotna jest integracja wymiany informacji między różnymi komórkami UMŁ, nie tylko podniesienie jej efektywności.
123	„Zaplanować i wdrożyć system podnoszenia kwalifikacji certyfikacji kadr" – moim zdaniem wystarczy napisać: Wdrożenie systemu podnoszenia kwalifikacji kadr.	Zapis zbyt chaotyczny.	**Negatywne** Użycie w treści dokumentu słowa „certyfikacja" jest celowe. Przepisy poszczególnych ustaw określają podstawowe wymagania uprawniające do wykonywania określonych zawodów oraz zakładają dalsze podnoszenie kwalifikacji zawodowych poprzez np. samokształcenie, udział w szkoleniach. Celem zapisu jest uszczegółowienie tych wymogów oraz wypracowanie jednolitych standardów dla całego miasta, co spowoduje większą profesjonalizację kadr.
124	„Partycypacja i partnerstwo: poprawić współpracę z mieszkańcami" – zmienić na: Wzmocnienie współpracy z mieszkańcami i organizacjami – po prostu	Jeśli chcemy aby każdy z mieszkańców mógł zrozumieć strategię i ją przeczytać należy napisać ja łatwym językiem oraz konkretnie i na temat	**Negatywne** Użyte w Polityce słowo „partycypacja" odnosi się do partycypacji społecznej rozumianej jako: aktywny udział mieszkańców gminy w istotnych dla niej, jej mieszkańców lub określonych grup społecznych sprawach, włączanie w proces powstawania dokumentów planistycznych, podejmowania kluczowych decyzji i rozwiązywania problemów lokalnych. Partycypacja społeczna to inaczej proces, w którym dwie lub więcej stron współdziałają w przygotowaniu planów, realizacji określonej polityki i podejmowaniu decyzji. Cechą charakterystyczną partycypacji jest aktywny udział wszystkich partnerów biorących udział w procesie współdziałania. Partycypacja społeczna polega na komunikowaniu się mieszkańców z władzami gminy oraz ich obustronnej współpracy. W tym znaczeniu użycie słowa „współpraca" miałoby charakter zawężający. Zostanie wzięte pod uwagę wpisanie definicji partycypacji do słowniczka.

124	Partnerstwo z organizacjami pozarządowymi – zmienić na: Współpraca z organizacjami pozarządowymi	Nie rozumiem w tym punkcie słowa „partnerstwo". Bardziej odpowiednie słowo według mnie tutaj to współpraca.	**Pozytywne**
126 program A.4.3	Propozycje są zbyt ogólnikowo sformułowane nie jest jasne co oznacza hasło „podniesienie jakości pracy z\ wolontariuszami. Program powinien być opracowany na początku roku, aby w przypadku wątpliwości mógł być skonsultowany ze specjalistami. Źródła finansowania to tylko hasło , brak konkretnych propozycji liczbowych. Powinien to być czas koniec ubiegłego, początek kolejnego roku, aby organizacja mogła zaplanować działania Nowoczesny wolontariat na rzecz polityki społecznej W opracowywaniu programów strategicznych warto wziąć pod uwagę następujące elementy: • kompleksowe wzmocnienie organizatorów wolontariatu; • ujednolicenie zasad współfinansowania podmiotów realizujących programy i projekty wolontarystyczne z budżetu Miasta (uwzględnianie/weryfikowanie doświadczenia, kompetencji, rekomendacji i standardów działań podm. otrzymujących granty); • wprowadzenie systemu certyfikacji / weryfikacji (łódzkich) organizacji przyjaznych wolontariuszom; • wspieranie nowych rozwiązań z wykorzystaniem współczesnych technologii promujących łódzki wolontariat; • popularyzacja przez UMŁ wolontariatu oraz wspieranie go (wolontariat powinien być chlubą i dumą miasta, a nie jak obecnie „gorącym kartoflem", którego przerzuca się z wydziału do wydziału. Urzędnicy powinni dysponować czasem na rozwiązywanie różnych spraw i dyskusje nt. wolontariatu w mieście – postawa	Cele ogólne i opis programu mało czytelny dla organizacji, które dopiero wdrażają u siebie wolontariat. Zupełnie nie jasne dla zwykłego mieszkańca, który chce zaangażować się w wolontariat. Na chwilę obecną wolontariat w Łodzi dopiero się rozwija. Po likwidacji w 2009 r. Regionalnego Centrum Wolontariatu, wsparcie i realizacja działań wolontaryjnych odbywały się incydentalnie i chaotycznie – dotacje na promocję i organizację wolontariatu w mieście Łodzi co roku przyznawane są innej organizacji lub dzielone na kilka podm. Trudno w tej sytuacji mówić o jakości, spójności i kompleksowości działań; również odbiór mieszkańców i korzystających z ofert wolontarystycznych, nie zawsze jest korzystny. Dużą pracę w poprawie wizerunku łódzkiego wolontariatu odgrywa Biuro ds. Partycypacji Społecznej UMŁ, ale to dopiero pierwszy krok w budowaniu marki łódzkiego wolontariatu oraz wspieraniu jego rozwoju.	**Pozytywne z uwagami** Miasto od kilu lat wspiera działalność związaną z organizacją i promocją wolontariatu poprzez zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań w tym zakresie. Ze względu na ograniczone możliwości finansowe wsparcie wolontariatu nie ma charakteru instytucjonalnego (np. dofinansowanie działania Centrum Wolontariatu) lecz przybiera formę zlecania zadań kilku organizacjom, które ze względu na różnorodny charakter działań wspierających wolontariat docierają do większej ilości beneficjentów. Postulaty dotyczące wzmocnienia działań związanych z promocją wolontariatu są znane, a ich realizacja będzie uzależniona od możliwości finansowych Miasta w tym zakresie. Odnosząc się do uwagi dot. „braku konkretnych propozycji liczbowych" należy zaznaczyć, że zgodnie z uwagą zawarta na str. 181 Polityki wagi liczbowe zostaną uzupełnione po zakończeniu konsultacji społecznych projektu. W ramach projektów rewitalizacyjnych planuje się otwieranie Centrów Aktywności Lokalnej, które również będą, pośrednio, wspierały wolontariat i motywowały mieszkańców i mieszkanki miasta do podejmowania działań na rzecz społeczności lokalnej.

	niektórych jednostek, np. MOPS-u jest karygodna – agresja i niechęć p. Dyrektor bije od wejścia) → wolontariat powinien stanowić część działań Miasta, a organizacje prowadzące biura wolontariatu solidnymi Partnerami w realizacji strategii; • wprowadzenie wolontariatu w urzędach (jako sposób na poprawę wizerunku i transparentność działań); • promocja wolontariatu w placówkach edukacyjnych (wolontariat szkolny).		
128	Powołanie rady obserwatorium i jej praca nad planami i programami badawczymi, oraz coroczne zlecanie badań w konkursach i przetargach – coroczne zmienić na półroczne.	Uważam, że badania prowadzone powinny być częściej. Dzięki przynajmniej półrocznym analizom jesteśmy w stanie ocenić czy program przynosi jakieś efekty, ewentualnie wprowadzić zmiany. Coroczne badania + oczekiwanie na wyniki nie przyniesie odpowiedniego efektu. Takie podejście na pewno jest droższe jednak nie należy oszczędzać na polityce społecznej miasta. Miasto się wyludnia, starzeje oraz panuje spore bezrobocie w tym wśród młodych.	**Negatywne** Zgłoszona uwaga dotyczy wyników badań prowadzonych w ramach Programu Łódzkie Obserwatorium Społeczne. Sam Program opisany w Polityce nie precyzuje okresów poszczególnych analiz badawczych. Użyty w dokumencie okres roczny odnosi się do planowania poszczególnych badań tj. określa roczny plan pracy Obserwatorium
128	Cel strategiczny B.1 „Stworzyć w Łodzi lepsze warunki do rodzenia i wychowywania dzieci" Program B.1.1. Oprócz zaadoptowania karty dużej rodziny do potrzeb rodziny z dwójką dzieci proponuję także stworzyć akcję w ramach której każda osoba zameldowana w Łodzi dostanie pakiet wyprawkowy na każde dziecko. Potrzebny jest też klarowny system opieki medycznej (dołączany do wyprawki przewodnik – gdzie i na co szczepić dziecko, gdzie znaleźć pediatrę, szpitale dziecięce, itd., jak też opieka nad kobietą w ciąży – szkoły rodzenia, ćwiczenia dla kobiet w ciąży, moja mama kiedyś miała opiekę jakiejś położnej rejonowej, która przychodziła po narodzinach dziecka – jeśli ktoś taki dalej istnieje, to też powinna o tym być informacja), poza tym dobrze byłoby, gdyby w mieście był jakiś punkt z psychologiem i prawnikiem pomagający kobietom w ciąży	Patrząc po sobie samej i znajomych – chyba największym problemem jest świadomość tego, że dziecko oznacza: problemy z pracą (chociażby dlatego, że w dzisiejszych czasach pójście na urlop oznacza, że wraca się do innej firmy – rynek pracy jest bardzo dynamiczny, ta świadomość, że się straci kontakt z firmą na długi czas jest bardzo niekomfortowa – zwłaszcza, jeśli na swoją pozycję bardzo długo się pracowało i jest się specjalistą w swojej branży – trzeba zauważyć, że na dzieci decydujemy się coraz później), problemy związane z akceptacją zmian w życiu (jest to jednak potężna zmiana trybu życia i wydatków), służba zdrowia jest przerażająca i kompletnie nieznana. Problem umów czasowych – znam dużo kobiet, które w wyniku ciąży nie miało potem przedłużanych umów, sama być może będę mieć ten problem. To jest mój największy stres – pracuję w wąskiej	**Pozytywne z uwagami** 1. Strategia nie zakłada „zaadoptowania karty dużej rodziny do potrzeb rodzin z dwójką dzieci", tylko ew. wprowadzenie niezależnie od karty innych form wsparcia dla takich rodzin. 2. Proponowane działania w części są realizowane – np. działania w zakresie edukacji przedporodowej kobiet. 3. Część uwag dotyczy działań, które nie należą do zadań Miasta, i na które Miasto nie ma de facto żadnego wpływu. Opieka położnej jest realizowana przez POZ w ramach świadczeń zdrowotnych finansowanych przez NFZ. 4. Nie sposób też wyobrazić sobie, aby Miasto mogło zakładać stworzenie „programu pilnującego pracodawców".

	zmierzyć się z problemami rynku pracy. Potrzebny jest także program pilnujący pracodawców – ograniczanie umów czasowych i na zlecenie/ o dzieło, wspieranie finansowo pracodawców zatrudniających matki po urlopach macierzyńskich. Program rozwiązujący problem tych matek, które są zatrudniane na umowy czasowe i zajdą w ciążę – motywowanie pracodawców (wsparcie finansowe) do przedłużania takich umów na czas przynajmniej do roku po powrocie z urlopu macierzyńskiego.	dziedzinie i jeśli nie zostanie przedłużona moja umowa – będę musiała szukać pracy poza Łodzią.	
131	Cel strategiczny B.2 Proponuję zrezygnować z tego programu, który jest lekko bzdurny i nic nie wnoszący, a zamiast tego wprowadzić program mieszkań komunalnych – budowanych w centrum na pustych działkach lub znajdujących się w modernizowanych kamienicach. Warunkiem otrzymania takiego mieszkania powinno być posiadanie 1 dziecka i brak własnego mieszkania, lub posiadanie 2 dzieci i własnego mieszkania (które jest traktowane jako wkład własny na wykup mieszkania komunalnego lub jego równowartość może być złożona w miejskiej kasie oszczędnościowej z gwarancją wypłacalności nawet jak miasto zbankrutuje – pieniądze mogą się potem przydać na kształcenie dzieci chociażby). Program powinien umożliwiać młodym ludziom życie w cywilizowanych warunkach z dzieckiem, a także w razie przyjścia na świat – łatwe powiększenie metrażu (każde dziecko oznacza mniejsze szanse na kredyt bo maleje zdolność kredytowa). Metraż mieszkania musi gwarantować dziecku własny pokój.	Ktoś kiedyś powiedział, że kredyt mieszkaniowy to najlepsza antykoncepcja i raczej miał rację – kredyt oznacza przy dużej determinacji max jedno dziecko. Bez jasnego i powszechnego programu mieszkań komunalnych dla rodzin nie widzę szans przy łódzkich pensjach na odwrócenie trendu braku dzieci.	**Negatywne** w zakresie wykreślenia celu strategicznego **Pozytywne z uwagami** - w zakresie zgłoszonej propozycji – Propozycja zapewniania mieszkania z zasobu Miasta rodzinom z dziećmi z założenia jest słuszna, ale brak jest możliwości jej realizacji zarówno z uwagi na obowiązujące uwarunkowania prawne, jak też na warunkach zaproponowanych przez zgłaszającego (które w części nie są zrozumiałe). Zgodnie z obowiązującym porządkiem prawnym (prawo miejscowe ustanowione z delegacji ustawowej - Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego) aktualnie zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych **<u>wspólnoty samorządowej Miasta Łodzi</u>** (tj. mieszkańców Łodzi, a nie osób zamierzających zamieszkać w Łodzi) następuje na zasadach podjętych przez Radę Miejską w Łodzi uchwałą Nr XLIV/827/12 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 29 czerwca 2012 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Łodzi (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2013 r.poz 3845)., z późniejszymi zmianami. Z przepisów tych wynika, iż lokale mieszkalne przeznacza się dla osób nie mających zaspokojonych potrzeb mieszkaniowych

			i spełniających kryterium dochodowe określone w wyżej wymienionej uchwale. Określone zostały także zasady wynajmowania lokali usytuowanych w rewitalizowanych budynkach w ramach programu Miasta Kamienic.
132	Program B.3.1 Proponuję przede wszystkim zacząć promować takie działania – nikt o nich nie wie. Poza tym proponuję inny temat szkoleń i warsztatów niż komputerowe.	Zapewniam, że moja mama dobrze posługuje się komputerem, ma konto na Facebooku, z którego korzysta i rozmawia z moją siostrą będącą za granicą przez Skype. Bardziej by się przydały kursy językowe i wycieczki (może birdwatching), więcej miejsc na Uniwersytetach Trzeciego Wieku.	**Pozytywne z uwagami** Konsekwentnie rozwijany jest system informowania seniorów o działaniach UML prowadzonych w ramach programu „Aktywizacja 60+". Obecnie informacja jest dostępna poprzez: - Punkt informacyjny działający przy Zespole ds. Seniorów UML, ul. Zachodnia 47 pok. 22, - Dzielnicowe Centra Aktywnego Seniora, - 70 podmiotów - organizacji i instytucji działających na rzecz osób 60+, - biblioteki miejskie, - administracje zasobów komunalnych, - zamieszczanie informacji w środkach komunikacji publicznej, - stronę internetową www.seniorzy.uml.lodz.pl, - lokalne media. W/w sprawie planowana jest współpraca ze spółdzielniami mieszkaniowymi.
132	Program B.2 jest zdecydowanie zbyt mało rozwinięty. Ponadto bada tylko osoby, które zamieszkały w Łodzi. Badania należy prowadzić również na tych, którzy hipotetycznie mogliby przeprowadzić się do Łodzi. Należy wyróżnić w tym: a) mieszkańców wsi, b) mieszkańców małych miast, c) mieszkańców średnich miast, d) mieszkańców aglomeracji. Należy również wprowadzić akcje zachęcające do osiedlenia się w Łodzi. Podstawowym problemem jest odwrócenie	Odwrócenie trendu demograficznego jest najważniejszym założenie programu ponieważ działa na pokolenia.	**Negatywne** Działania promocyjne na rzecz poprawy wizerunku Miasta są prowadzone, np. akcja „Weekendy w Łodzi". Miasto realizuje również Programy, w których oferuje preferencyjne warunki najmu lokali dla osób młodych, uczących się – „Młodzi w Łodzi", „Mia100 Kamienic". Pomysł realizacji badań w podziale od mieszkańców wsi do mieszkańców aglomeracji wydaje się być niewykonalny z przyczyn technicznych. Propozycje dotyczące „zakazu wymeldowania", „nakazu pracy" są niezgodne z obowiązującym stanem prawnym. W ramach Projektu Pilotażowego rewitalizacji

	niekorzystnej tendencji demograficznej - aby temu przeciwdziałać trzeba ściągnąć do Łodzi (a następnie zatrzymać) ludzi w wieku 15-28 lat, który w niedalekiej perspektywie odwrócą niekorzystną tendencję demograficzną. 1. akcja maturzysta: dotyczy zwycięzców olimpiad oraz maturzystów (również a może przede wszystkim z innych miast) z bardzo dobrymi wynikami - dostają się na łódzką uczelnie, dostają mieszkanie z czynszem płaconym 50/50 na czas studiów, potem płacą 100%. Obowiązek ukończenia studiów przez max. 6 lat. Nie można się wymeldować z Łodzi przez 10 lat (inaczej zwrot pomocy). 2. podobna akcja dla wyróżniających się absolwentów (również a może przede wszystkim z innych miast) obowiązek podjęcia pracy w Łodzi, mieszkanie komunalne, obowiązek zamieszkiwania w Łodzi przez min. 10 lat. W podatkach i dzieciach się zwróci. 3. Bardzo podobne działania do akcji maturzysta z chętnymi na studia doktoranckie z innych miast. W ten sposób Łódź pozyskuje najlepsze kadry. 4. wspólne akcje biznesu i miasta. Konkursy w innych miastach na praca+mieszkanie dla 5 roku studiów+absolwentów. Firma gwarantuje zatrudnienie, miasto mieszkanie (na warunkach jak wyżej), wszystko oczywiście dla wyższych stanowisk. Przyciągamy młodych (wraz z partnerami) do miasta, rodzą się dzieci etc. 5. Akcja bursa - przeznaczenie części lokali na bursy i pomoc w ściągnięciu się nastolatków z terenów wiejskich do Łodzi. Ponownie miasto powinno wymagać zameldowania w Łodzi przez 10 lat pod rygorem zwrotu pomocy. 6. Pomoc deweloperom (obniżenie cen działek w		dla miasta Łodzi będzie przygotowany program edukacyjny, pogłębiający wiedzę o Łodzi i regionie. Program będzie odpowiadał na potrzeby podniesione m.in. podczas konsultacji i w powyższej uwadze.

	zamian za zabudowę), którzy chcą zabudować dziury w zabudowie na działkach, które z racji kształtu niezbyt nadają się pod zabudowę (np. bardzo ścięte narożniki). 7. Program rodzina z dziećmi. Zniżki w podatku od nieruchomości dla rodzin z co najmniej 3 dzieci. 8. Program dla młodych małżeństw, które zamieszkiwały poza województwem łódzkim, a zdecydują się sprowadzić do Łodzi. Obowiązek podjęcia pracy w Łodzi, mieszkanie komunalne, obowiązek zamieszkiwania w Łodzi przez min. 10 lat. 9. Program edukacyjny dla mieszkańców Łodzi na temat konieczności zachowywania i rewitalizowania zabytków miasta. Najprostszą metodą na walczenie z dewastacjami zabytków, szpecącymi szmatami reklamowymi etc jest nie nakaz (choć ten powinien być także) a EDUKACJA.		
136	Program C.1 Proponuję przestać koncentrować się na wspieraniu bezrobotnych – lepiej zapobiegać, niż leczyć. *Proponuję wprowadzić program pomocy* Urzędu Pracy dla ludzi pracujących i chcących się dokształcać – program powinien polegać na dofinansowywaniu studiów podyplomowych i studiów doktoranckich dla tych, którzy zgłoszą się do Urzędu Pracy i odpowiednio umotywują swoją prośbę o dofinansowanie. Dofinansowanie uczenia się przez całe życie, zyskiwania nowych kwalifikacji ma dużo większy sens niż kursy w Urzędzie Pracy pisania listów motywacyjnych dla bezrobotnych polonistów.	Postulat ten wynika z mojego doświadczenia – obecną pracę mam de facto dzięki rodzicom, którzy dofinansowali zaoczne studia magisterskie i umożliwili mi zyskanie szerszych kompetencji. Teraz mam możliwość rozwoju zawodowego poprzez podniesienie kwalifikacji, ale muszę potem zapłacić za otwarcie przewodu doktorskiego – od 10 do 15 tysięcy zł – pracuję w sektorze publicznym i będę chyba musiała wziąć na to kredyt albo znaleźć	**Negatywne** Zadania powiatowych urzędów pracy określone zostały w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Aktywizacja osób bezrobotnych i poszukujących pracy należy do podstawowych zadań urzędów. Osoby bezrobotne mogą korzystać nie tylko ze szkoleń, ale także studiów podyplomowych. Dodatkowo ustawa z dnia 14 marca 2014r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wprowadziła możliwość finansowania działań na rzecz kształcenia ustawicznego pracowników i pracodawców w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego (do końca 2015r. środki KFS przeznaczone są na wsparcie osób pracujących w wieku 45 lat i więcej).

138	Program C.1.2. Proponuję rezygnację z programu	Zmiany PZP dokonuje się na innym szczeblu, niż miejski, a cel programu jest zupełnie niejasny w tym kontekście.	**Negatywne** Przepisy ustawy Prawo Zamówień Publicznych umożliwiają uwzględnianie klauzul społecznych przy ogłaszaniu przetargów. W tym zakresie zasadne jest wykorzystanie tego narzędzia w codziennej praktyce Urzędu. Celem Programu jest podniesienie świadomości urzędników w zakresie korzystania z tych instrumentów.
153	Dokonanie korekty brzmienia fragmentu w celu strategicznym E2 dotyczącym zapisu w statutach szkół o „obowiązku organizowania mediacji w każdej sprawie dręczenia, w formie sesji sprawiedliwości naprawczej z udziałem zewnętrznego mediatora." Można wpisać w statutach szkół „dążenie do organizowania sesji sprawiedliwości naprawczej", ale nie tak twarde zobowiązanie.	Jedną z podstawowych zasad mediacji jest dobrowolność; nie można zmuszać stron konfliktu do mediacji. Ponadto w przypadku konfliktu o podłożu przemocowym są sytuacje, kiedy trauma przeżywana przez osobę doświadczoną przemocą nie pozwala na rozmowę ze sprawcą – nawet w obecności mediatora, gdyż grozi to powtórną wiktymizacją ofiary.	**Pozytywne**
158	Zaproponowano realizację programu „JESTEM KOBIETĄ – program dla dziewcząt z klas I – III gimnazjum i I – II szkół ponadgimnazjalnych" Należy rozważyć realizację równoległą adekwatnego programu „JESTEM MĘŻCZYZNĄ"	Zaproponowane rozwiązanie wynika z potrzeby stosowania polityki równości płci.	**Pozytywne z uwagami** Jestem Kobietą jest programem pilotażowym , w 2014 r. odbyła się pierwsza edycja programu. W przyszłości (po przeprowadzeniu min. trzech edycji) program zostanie poddany ewaluacji i przy pozytywnej opinii o jego celowości – ulegnie rozszerzeniu także dla chłopców.
160	Cel strategiczny F.1 Dostosować system placówek i usług pomocy społecznej do potrzeb klientów. Propozycje: 1. Stworzenie noclegowni niskoprogowej lub ogrzewalni łatwo dostępnej również dla osób przebywających w przestrzeni publicznej (bezdomnych ulicznych), także tych pod niewielkim wpływem alkoholu z odpowiednią opieką medyczną. 2. Stworzenie systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych w schroniskach jako małych placówkach sprzyjających pracy socjalnej w	W Łodzi jest zbyt mało miejsc noclegowych dla osób doświadczających bezdomności. Jednocześnie osoby korzystające z usług schronisk i noclegowni nie mają możliwości przejścia treningu niezbędnego do usamodzielnienia się. Powoduje to sytuację, w której osoby bezdomne znajdujące się w schroniskach i noclegowniach nie otrzymują szansy na reintegrację społeczną, natomiast osoby przebywające w przestrzeni publicznej (tzw. bezdomni uliczni) nie maj możliwości skorzystania z pomocy ośrodków ze względu na brak miejsc. Tworząc system wsparcia na rzecz osób bezdomnych skutecznie	**Pozytywne** - w stosunku do pozostałych zgłoszonych propozycji **Negatywne** – pkt 5 W polityce miejskiej nie można wprowadzić rozwiązania zakładającego prowadzenie pracy socjalnej już na terenie Zakładu Karnego - sprzeczne z art. 13 ustawy o pomocy społecznej, w myśl którego osoby osadzone nie maja prawa do świadczeń pomocy społecznej

	miejsce obecnych schronisk, które (dotyczy placówek dla mężczyzn) są zbyt wielkie aby móc w nich efektywnie pracować terapeutycznie i aktywizacyjnie z osobami bezdomnymi. W każdym schronisku pracować powinien terapeuta uzależnień i psycholog. Poza tym w schroniskach dla kobiet i dzieci powinni pracować pedagodzy. 3. Stworzenie systemu aktywizacji osób bezdomnych poprzez mieszkalnictwo wspierane jako formę wspierającą wychodzenie z sytuacji bezdomności. 4. Stworzenie systemu zapobiegania wchodzeniu w bezdomność osób i rodzin poprzez rozszerzenie usług asystenckich na rzecz rodzin zadłużonych oraz zagrożonych eksmisją oraz mieszkalnictwo wspierane w lokalach socjalnych i komunalnych. 5. Stworzenie dla osób opuszczających zakłady karne zakładającego pracę socjalna na pół roku przed terminem wyjścia na wolność, zawierającego pracę socjalną oraz mieszkalnictwo wspierane, jako przeciwdziałanie bezdomności wśród byłych więźniów. 6. Utworzenie usługi pozwalającej na udzielanie nieodpłatnej pomocy medycznej na rzecz nieubezpieczonych osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej. 7. Utworzenie placówki dla chorych osób bezdomnych oraz tych, które oczekują na miejsce w DPS wraz z opieką medyczną/pielęgniarska. 8. Zwiększenie liczby streetworkerów pracujących z osobami bezdomnymi przebywającymi w przestrzeni publicznej co najmniej do dwóch pracowników na jedną dzielnicę miasta. A także zapewnienie superwizji pracy zespołu streetworkerów, tak jak zapisano to w niniejszej Strategii w przypadku pracowników socjalnych.	wspierający w wychodzeniu z bezdomności należy opierać się na opracowanym na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach projektu „Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej" podręczniku Model Gminny Standard Wychodzenia Bezdomności, w którym zebrano i szczegółowo opisano standardy jakie powinny spełniać placówki oraz usługi kierowane do osób bezdomnych.	
163	F.2.2 Analiza problematyki na styku polityki społecznej i mieszkaniowej Należy włączyć w zakres tej analizy problematykę bezdomności, poprzez przeprowadzenie diagnozy	Tworzenie skutecznego systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych powinno opierać się na rzetelnej analizie potrzeb	**Pozytywne.** Rozpoczęły się prace nad opracowaniem projektu Gminnego Programu Wychodzenia z Bezdomności.

	systemu działającego obecnie oraz potrzeb osób bezdomnych. Efektem opracowania takiej diagnozy powinno być opracowanie strategii rozwiązywania problemu bezdomności dla Miasta Łodzi		
164	F.2.1 Analiza bezpośrednich potrzeb mieszkaniowych w ramach celów polityki społecznej. Dodanie do katalogu mieszkań o specjalnym przeznaczeniu mieszkań wspieranych jako usługi realizowanej na rzecz osób bezdomnych gotowych opuścić placówki typu schroniska, noclegownie, jak również na rzecz osób i rodzin zagrożonych bezdomnością, w tym szczególnie rodzin z dziećmi oraz matek lub ojców samotnie wychowujących dzieci.	W chwili obecnej poza mieszkaniami readaptacyjnymi prowadzonymi przez Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Łódzkie nie ma w Łodzi mieszkań umożliwiających osobom bezdomnym trening umiejętności niezbędnych do usamodzielnienia. Mieszkań, którymi dysponuje Towarzystwo jest stanowczo zbyt mało. Uruchomienie programu zapewniającego mieszkanie wspierane dla osób gotowych do usamodzielnienia doprowadzi do wychodzenia z sytuacji bezdomności znacznie większej liczby osób niż dotychczas. Umożliwi również zapobieganie wchodzeniu w bezdomności przez osoby i rodziny zagrożone eksmisją. Standard mieszkań wspieranych opisano w podręczniku Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności opracowanym na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.	
	Cel strategiczny F1 należy uzupełnić o zapis: „ROZSZERZENIE DOSTĘPU DO PORADNICTWA PSYCHOSPOŁECZNEGO”	Poradnictwo psychospołeczne to forma wsparcia osób i rodzin w uzyskaniu niezbędnych informacji, aktywizacji zasobów niematerialnych oraz zmianie zachowań w przypadku problemów o charakterze interpersonalnych, socjalizacyjnym i adaptacyjnym, które występują zwłaszcza na etapach naturalnych kryzysów życiowych od urodzenia aż do śmierci, związanych z fazami rozwojowymi życia jednostki, jak i ważnymi wydarzeniami w życiu (na przykład: przechodzenie przez szczeble edukacji, podjęcie, zmiana lub utrata miejsca pracy, zawarcie związku małżeńskiego, konflikty międzyludzkie, organizacja czasu wolnego w trakcie aktywności zawodowej i na emeryturze, zdarzenia losowe i inne). Ta forma pomocy ma silny aspekt profilaktyczno-korekcyjno-terapeutyczny w przywracaniu stabilności psychospołecznej osób	**Pozytywne** Zadanie realizowane w ramach jednostek specjalistycznego poradnictwa. Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, na organach pomocy społecznej spoczywa obowiązek informacyjny. Poradnictwo specjalistyczne nie ma charakteru listy zamkniętej i oprócz poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego może obejmować inne jego rodzaje, w zależności od występujących potrzeb.

		i rodzin oraz przeciwdziałaniu ekskluzji społecznej." Poradnictwo psychospołeczne jest stosunkowo niedrogim świadczeniem pomocy społecznej w stosunku do osiąganych efektów. Minister Pracy i Polityki społecznej w ostatniej aktualizacji klasyfikacji zawodów (Dz. U. z 7.08.2014r. poz. 1145) wpisał zawód „specjalisty poradnictwa psychospołecznego i rodzinnego" pod numerem 263503. Mogą go wykonywać osoby posiadające wykształcenie wyższe magisterskie na kierunkach: nauki o rodzinie, pielęgniarstwo, pedagogika, pedagogika specjalna, położnictwo, psychologia, socjologia lub dyplom lekarza, które dodatkowo ukończyły studia podyplomowe bądź jednolite szkolenie w wymiarze co najmniej 350 godz., przygotowujące do udzielania specjalistycznego wsparcia osobom i rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych. Istnieją zasoby kadrowe o takich kompetencjach, które można wykorzystać w ramach systemu pomocy społecznej.	
	Demografia	Dokument pomija rolę placówek opiekuńczych: żłobków, przedszkoli i świetlic, kluczowych dla rodziców i tych, którzy dopiero nimi zostaną. Dzietność zależy między innymi od gwarancji miejsca na rzecz dziecka w takiej placówce, obecnie miasto takiej gwarancji nie zapewnia, na miejsce w żłobku czeka się kilka miesięcy. Miejsca w tych placówkach przeznaczone są dla dzieci z rodzin, gdzie oboje rodziców pracuje lub rodzin z jednym rodzicem. W przypadku rodziców, którzy chcą powrócić na rynek pracy po okresie wychowywania dziecka, są one niedostępne (nawet świetlice szkolne), co znacznie ogranicza ich szanse na zatrudnienie. Korzystanie z istniejących sieci placówek wymaga zapisu na cały rok szkolny oraz opłat za cały miesiąc, które nie sprzyjają rodzicom szukającym pracy bądź pracującym w niepełnym wymiarze, zatrudnionym czasowo, itd. Potrzebne jest zwiększenie	**Negatywne** *W chwili obecnej w przedszkolach pozostaje ok.* 400 wolnych miejsc – podobnie sytuacja wygląda w szkołach, tak więc system oświaty zapewnia miejsca dla dzieci. Od 18 stycznia 2014 weszła w życie nowelizacja ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, której celem jest określenie na poziomie ustawowym jednolitych i przejrzystych zasad rekrutacji do publicznych przedszkoli i szkół. Tzw. ustawa rekrutacyjna wykonuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 stycznia 2013 r., w którym za niekonstytucyjne uznano uregulowanie tych kwestii w rozporządzeniu i wewnętrznych przepisach poszczególnych placówek oświatowych. Nowe przepisy wprowadzają zasadę, że w pierwszej kolejności będą przyjmowane dzieci z terenu gminy. W przypadku większej liczby kandydatów z gminy niż liczba miejsc, przeprowadzona zostanie

		dostępności miejsc w żłobkach, przedszkolach i świetlicach szkolnych dla wszystkich rodziców, bez względu na status zatrudnienia oraz uruchomienie elastycznych form opieki nad dziećmi dla rodziców szukających pracy. To miasto powinno zadbać, by wszyscy rodzice mogli znaleźć niedrogie lub nieodpłatne (np. w przypadku bezrobotnych szukających pracy) placówki opieki nad dziećmi. Może je oferować zarówno istniejąca sieć placówek, wzbogacona o bardziej elastyczne formy opieki, na przykład dla rodziców poszukujących pracy, ale taka opiekę powinny zapewnić inne miejskie instytucje, jak urzędy pracy, czy nawet Centra Obsługi Mieszkańca.	rekrutacja. Najpierw będą przyjmowane dzieci niepełnosprawne, mające niepełnosprawnego rodzica lub rodzeństwo, pochodzące z rodzin wielodzietnych z minimum trójką dzieci, objęte pieczą zastępczą oraz wychowywane przez samotnych rodziców. Wszystkie te kryteria będą miały jednakową wartość. Na pozostałe miejsca dzieci będą przyjmowane zgodnie z dodatkowymi kryteriami określanymi przez gminę. Wśród nich musi być pierwszeństwo dla dzieci pracujących zawodowo rodziców lub rodzica. Innym kryterium może być kryterium dochodowe. Samorząd jest wykonawcą ww. przepisu i nie może zmieniać zasad określonych w cyt. przepisie. Miasto dysponuje wystarczającą liczbą miejsc w 30 miejskich żłobkach, które w pełni zabezpieczają potrzeby mieszkańców w tym zakresie.
	Praca	Nie tylko brak pracy, ale również jej prekaryjność sprzyjają popadaniu w biedę i zadłużaniu się całych gospodarstw domowych. To miasto musi stwarzać miejsca pracy w sektorze publicznym oraz stosować zasadę godnej płacy w przypadku zamówień publicznych i przetargów.	**Pozytywne z uwagami** Możliwość realizacji tego wniosku zależna jest od sytuacji finansowej, można ten cel osiągnąć tylko przez rozwój nowych inwestycji dających zatrudnienie. Funkcjonowanie instytucji publicznych uzależnione jest od danin, które przedsiębiorstwa i podmioty płacą na rzecz Miasta W sektorze publicznym Miasto jest jednym z dużych pracodawców. W tym zakresie prowadzona jest określona polityka zatrudnienia. Należy również zaznaczyć, że sprawy wynagrodzeń leżą w gestii pracodawcy. Natomiast wynagrodzenie na cały etat nie może być niższe od wynagrodzenia minimalnego. W ramach zamówień zarówno ustawodawstwo polskie jak i dyrektywy unijne dają możliwość wprowadzania do specyfikacji istotnych warunków zamówienia zapisów dotyczących klauzul społecznych. Dzięki temu mogą być premiowane podmioty, które np. do realizacji zamówienia zatrudnią osoby bezrobotne.

	Zdrowie i dostęp do niego	Polityka społeczna w zakresie zdrowie przede wszystkim powinna przeciwdziałać skutkom nierównego dostępu mieszkańców do opieki zdrowotnej. Troska o demografię i młode pokolenie powinna przekładać się na organizację dostępu dzieci i młodzieży do opieki zdrowotnej, na przykład przez przywrócenie gabinetów lekarskich we wszystkich miejskich placówkach wychowawczych i edukacyjnych, wraz z etatami dla pielęgniarek, higienistek i lekarzy. Wszystkie dzieci powinny być objęte profilaktyką i opieką zdrowotną, działanie to uchroni dzieci wykluczone z dostępu do opieki zdrowotnej przez niezgłoszenie do NFZ, utratę pracy lub brak ubezpieczania rodziców, brak środków na płatne leczenie stomatologiczne, rehabilitację, czy inne nierefundowane procedury. Szczególnie należy zadbać o dostęp dziewcząt do zdrowia reprodukcyjnego, ograniczony przez przepisy i praktyki NFZ. Dziewczęta poniżej 18 roku życia powinny mieć zapewniony dostęp nie tylko do edukacji seksualnej, ale medycznego poradnictwa w zakresie zdrowia reprodukcyjnego.	**Pozytywne z uwagami** Kwestia działania gabinetów lekarskich w szkołach jest ograniczona przez ustawodawstwo dot. działania ZOZ i placówek oświatowych, które nie pozwala na wykonywanie świadczeń zdrowotnych poza terenem zakładu opieki zdrowotnej. W odniesieniu natomiast do części drugiej uzasadnienia, w Łodzi jest realizowany i planowany na przyszłe lata program profilaktyczny dotyczący zmniejszenia zagrożenia do podejmowania ryzykownych zachowań seksualnych wśród młodzieży.
	Przeciwdziałanie międzygeneracyjnemu dziedziczeniu biedy i feminizacji biedy	Jednym z obszarów kluczowych dla polityki społecznej jest feminizacja łódzkiej biedy. By zmniejszyć zakres tego zjawiska należy prowadzić działania zapobiegawcze, zapewniając kobietom i dziewczętom równe szanse, a nie wyłącznie zasiłki. W przypadku dziewcząt to wyrównanie ich szans w dostępie do edukacji, kultury, sportu, zdrowia, w którym to działaniu ogromną rolę mogą pełnić istniejące placówki przeorientowane na uwrażliwienie na potrzeby dziewcząt. Dla tych dziewcząt, które wcześnie zostają matkami, zapewnić należy po pierwsze warunki do dokończenia edukacji i usamodzielnienia się na rynku pracy. Wszystkim rodzicom, ale zwłaszcza kobietom samodzielnie wychowujących dzieci, zapewnić należy dostęp do alternatywnych dla całodniowych, całorocznych	**Negatywne** Działania takie są prowadzone np. na podstawie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, lecz adresowane do wybranych grup społecznych – w tym wypadku rodzin, w których stwierdzono problemy opiekuńczo – wychowawcze. Ponadto, przepisy ustawy o pomocy społecznej uwzględniają prowadzenie działań o charakterze środowiskowym, np. poprzez tworzenie grup samopomocowych dla nastoletnich matek. Ustawa z 7 września 1991 r o systemie oświaty zapewnia opiekę nad dziećmi do 11 rż poprzez : świetlice szkolne (prowadzone obligatoryjnie w każdej szkole podstawowej) jak również przez sieć placówek pracy pozaszkolnej - pracujących w godzinach popołudniowych. Na terenie Łodzi

		i dla niepracujących nieodpłatnych form opieki nad dziećmi do 10 roku życia. Kobietom pragnącym powrócić na rynek pracy po okresie wychowywania dzieci należy stworzyć system wsparcia.	funkcjonują 4 takie placówki , oferujące różnego rodzaju zajęcia. Jednakże możliwa jest społeczna inicjatywa w zakresie podjęcia dialogu w tym obszarze, której Miasto może uczestniczyć lub udzielić poparcia.
	Zdrowie psychiczne	W projekcie dokumentu ani razu nie pada słowo depresja, a przecież ten problem dotyka co raz więcej mieszkańców i mieszkanek naszego miasta. WHO przewiduje, że w 2020 r. będzie ona drugim, po chorobie niedokrwiennej serca, najbardziej obciążającym społeczeństwa schorzeniem, także w sensie ekonomicznym. Wydaje się konieczne, aby Łódź była przygotowana na niestety ciągły wzrost osób z zaburzeniami psychicznymi i opracowania miejskiego programu walki z depresją.	**Pozytywne z uwagami.** Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Łodzi planuje podjęcie działań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży dotyczących profilaktyki zaburzeń i chorób psychicznych i nie ma przeszkód, żeby bardziej podkreślić również w „Strategii" kwestie zdrowia psychicznego, niemniej ze względu na ograniczone środki finansowe nie jest w najbliższym czasie planowane stworzenie osobnego „miejskiego programu walki z depresją".
	biblioteki	Dokument nie proponuje w ogóle wykorzystania sieci miejskich placówek bibliotecznych dla miejskiej polityki społecznej. Biblioteki powinny stać się centrami lokalnych aktywności mieszkańców, wspierać demokrację lokalną i partycypację, informować mieszkańców na poziomie lokalnym o wszystkim, co się dzieje w mieście. Mogą też pełnić funkcję świetlic, do których trafią nie tylko grupy zdefiniowane jako zagrożone wykluczeniem społecznym. Nieliczne biblioteki dla dzieci i młodzieży już dziś pełnią tę funkcje, choćby biblioteka dla dzieci przy ul. Osiedlowej na Bałutach jak również biblioteka przy ul. Ogrodowej na Polesiu (znajdująca się w obszarze rewitalizacji tzw. famuł). Biblioteki dla dorosłych są już centami lokalnej aktywności dla seniorów, i coraz częściej zmagają się problemami narażonych na wykluczenie dorosłych czytelników. By pełnić funkcje centrów aktywności lokalnej oraz świetlic środowiskowych muszą zostać wzmocnione: - finansowo - kadrowo	**Negatywne** Działalność bibliotek publicznych służąca z zasady zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa szczegółowo określa ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 i 908) i nie ma konieczności powielania zapisów ustawy w innych dokumentach. Zgodnie z brzmieniem art. 26.1 ww. ustawy w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu grup czytelników placówki biblioteczne w Łodzi są prowadzone również w podmiotach leczniczych, domach pomocy społecznej, schroniskach dla nieletnich, czy w zakładach karnych. Prowadzone są działania mające na celu utworzenie łódzkiej Mediateki. Jednym z działań statutowych nowej instytucji będzie udostępnianie wydawnictw on-line. W zależności od potrzeb w bibliotekach mogą być zatrudniani i są zatrudniani specjaliści innych zawodów (związanych z działalnością biblioteczną)- art. 29 ust.3 wspomnianej ustawy.

		- infrastrukturalnie. Zwiększenie nakładów na biblioteki musi objąć wzrost wynagrodzeń bibliotekarek i bibliotekarzy, którzy mają coraz więcej obowiązków nieograniczających się tylko do wypożyczania książek, podnoszą swoje kwalifikacja i angażują się w wiele nowych form działalności. Nie wystarczy wzrost dofinansowania na zakupy nowości wydawniczych, ale także komputery oraz dostęp do wydawnictw on-line, aby szły w kierunku mediatek. Biblioteki obok bibliotekarek i bibliotekarzy powinny zatrudniać ich asystentów, np. pedagogów i animatorów kultury, by móc wspomagać lokalną społeczność. Zwiększenie liczny etatów mogłoby zaowocować poszerzeniem godzin, w których biblioteki są otwarte, możliwością organizacji eventów w weekendy, itp. Dotychczasowa baza lokalowa bibliotek, obecnie wciąż zawężana, powinna zostać poszerzona. Należy zacząć od odbudowy sieci bibliotek szkolnych.	Biblioteki szkolne nieprzerwanie funkcjonują – jest to obowiązek ustawowy (art. 22.1 ww. ustawy). Biblioteki, jako instytucje kultury mające bardzo bliski związek ze społecznością lokalną będą pełniły ważne funkcje w rewitalizacji centrum Łodzi. Przykładowo: teraz już mogą one przystąpić do programu, dzięki któremu uzyskają mikrowsparcia na działania animacyjne służące rewitalizacji obszarowej centrum Łodzi (również na zatrudnienie animatora społeczności lokalnej), który zrealizuje określony program.
	Program A.1.1: Inteligenta Polityka Społeczna oraz Cel strategiczny A. 2. Uspójnić obieg informacji w systemie zarządzania polityką społeczną - dodanie w wybranym punkcie [jeden z 2 powyżej wpisanych] zapisu doprecyzowującego: Stworzony system musi umożliwiać [wymuszać] gromadzenie informacji o wszelkiej udzielonej klientowi pomocy systemowej (MOPS, PUP, dodatki mieszkaniowe i inne formy wsparcia). W miarę możliwości powinna tutaj też pojawiać się informacja o wsparciu udzielonym w zakresie działań organizacji pozarządowych. Docelowo powinny też być tu zamieszczone informacje o możliwości podjęcia zatrudnienia oraz historia zatrudnienia podjętego w wyniku udzielonego wsparcia.	Chodzi o stworzenie pełnej, zintegrowanej informacji o wsparciu udzielanym przez różne podmioty konkretnej osobie. Służyć to ma unikaniu nakładania się wsparcia, monitorowaniu wykorzystania różnych form wsparcia, wymianie informacji pomiędzy poszczególnymi jednostkami, monitorowaniu efektywności wykorzystania angażowanych zasobów.	**Pozytywne z uwagami** Program A.2.1. – Zintegrowany obieg informacji w systemie polityki społecznej odwołuje się do rekomendacji Raportu IBM, które wskazują na konieczność wypracowania „wspólnej" bazy danych podmiotów realizujących zadania w zakresie zabezpieczenia społecznego

	Program A.3.1: System podnoszenia kwalifikacji kadr polityki społecznej - należy zwrócić uwagę na różne formy doszkalania kadr, wykraczające poza potocznie rozumiane szkolenia/warsztaty, np. wykorzystanie realizacji seminariów międzysektorowych, staży zagranicznych i in.	W wielu przypadkach kolejne tradycyjne szkolenia są nieefektywne. Zapewnienie różnorodności form, dostosowanie ich do indywidualnych potrzeb i stopni rozwoju pracowników zwiększa ich efektywność oraz wpływa na zaangażowanie uczestników szkoleń i zmotywowanie do wykorzystywania wiedzy w codziennej pracy.	**Pozytywne z uwagami** Proponowane w Polityce rozwiązania zakładają już takie działania
	Program A.5.1: Łódzkie Obserwatorium Społeczne - warto rozważyć utworzenie stałej grupy roboczej [innej niż rada obserwatorium], a nie realizacja w trybie zlecania	Powierzanie zadań w trybie konkursów może rzutować na rozbieżności interpretacyjne, jakościowe itp. Stworzenie stałej grupy roboczej pozwala w drodze ewaluacji doskonalić procesy gromadzenia informacji, sprawności ich pozyskiwania i przetwarzania, bieżącego monitorowania/ obserwowania zmian	**Negatywne** Polityka nie zakłada powoływania składu rady Obserwatorium w drodze konkursów. W drodze przetargów i konkursów planuje się wyłącznie zlecanie badań.
	Program B.1.1: Łódzki program wsparcia dzietności (nazwa robocza) – wsparcie już dla rodzin 2+ - jako działanie priorytetowe - warto rozważyć rozszerzenie Karty Dużej Rodziny z rodzin 3+ na 2+, by nie tworzyć kolejnych produktów [kolejnej karty rodziny] - zmiana nazwy Karta Dużej Rodziny [duża rodzina jest negatywnie kojarzona] lub akcja promocyjna w zakresie przełamywania myślenia stereotypowego [Może zwykła nazwa Karta Rodziny 2+ byłaby wystarczająca] - promocja Karty Rodziny – w szkołach, przedszkolach i innych miejscach pracy z rodziną [np. plakaty], osoby pracujące z rodzinami [asystenci, pedagodzy, org. pozarządowe] wskazują możliwość wystąpienia o taką kartę, promują jej posiadanie - instytucje publiczne powinny przeanalizować możliwie duże upusty cenowe przy pisane do kart, tutaj może być zróżnicowanie względem	W diagnozie zdefiniowane dużą bezdzietność oraz duży odsetek rodzin tylko z jednym dzieckiem. Zasadne zatem jest promowanie już rodzin z dwójką dzieci i możliwie szybkie i szerokie wsparcie tychże. Nazwa „duża rodzina" stygmatyzuje, co może być przyczynkiem do niechęci korzystania z karty. Wiele z osób, które mogą korzystać z karty, nie wie o jej istnieniu. Wiele oferowanych w Karcie Dużej Rodziny promocji wciąż pozostaje poza strefą finansowych możliwości ich wykorzystania. Zasadne jest zastanowienie się nad wsparciem polegającym np. na tym, że instytucje kultury, w ramach niewykupionych miejsc na spektakle czy inne wydarzenia, mogą te miejsca nieodpłatnie oferować w ramach KDR. Można też rozważyć np. nieodpłatne wejścia na basen np. raz w miesiącu dla jednej rodziny. Wielu mieszkańców miasta pozostaje aktualnie w tzw związkach nieformalnych, decydując się jednocześnie na życie rodzinne: wspólne	**Pozytywne z uwagami** Wobec rozbieżnych postulatów zgłoszonych w konsultacjach, przyjęto że najlepsze będzie utrzymanie proponowanego w „Strategii" rozwiązania, tj. utrzymanie i rozwijanie programu dla rodzin z trójką i większą liczbą dzieci pn. „Łódzka Karta Dużej Rodziny" pozostanie przy takiej definicji rodziny wielodzietnej (która zresztą jest zgodna z definicją ustawową). Równocześnie jako planowane rozwiązania założono wypracowanie nowych form wsparcia dla rodzin, które obejmą rodziny z dwójką dzieci. Karta Dużej Rodziny niejako z definicji powinna być kierowana do rodzin wielodzietnych. Fakt wprowadzenia Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny i podobnych inicjatyw w wielu innych miastach wskazuje, że jest to powszechnie realizowana obecnie strategia. Działania postulowane w uwagach są prowadzone i zakłada się ich kontynuacje, tj. np. edukacja w zakresie świadomego rodzicielstwa, czy też edukacja przedporodowa. Trudno się natomiast zgodzić, że duże rodziny

	ilości osób w rodzinie - ujęcie w planowanych działaniach również sytuacji, gdy osoby z dziećmi formalnie rodzinami nie są, jednak w praktyce jak rodzina funkcjonują [związki bez ślubu] – tak też powinny być w polityce społecznej postrzegane - czy istnieją jakieś dane w zakresie korzystania z Kart Dużej Rodziny?	mieszkanie, dzieci, wspólny budżet domowy, kredyty itp. Zasadne jest zatem wspieranie również tych osób, które przyczyniają się do 'zaludnienia' miasta, jednak ze względu na nieformalny charakter związku, nie zawsze mogą korzystać z oferowanych np. rodzinom z dziećmi przywilejów. Decyzje o formalizowaniu związków nie powinny tutaj mieć wpływu na wsparcie takich rodzin.	są negatywnie kojarzone, zresztą celem działań Miasta i programu Łódzkiej Karty Dużej Rodziny jest promowanie modelu wielodzietnej rodziny – i takie działania są cały czas prowadzone. Należy również zauważyć, że obowiązująca „Łódzka Karta Dużej Rodziny" nie ma charakteru pomocy socjalnej, jak również że obejmuje osoby pozostające w związkach nieformalnych
	Program B.1.2: „Rodzić po łódzku" – program wsparcia dla matki i noworodka Program potrzebny, w związku z koniecznością zapewnienia należytej opieki, jednak raczej mało ma wspólnego ze zwiększaniem przyrostu demograficznego, o który w tym punkcie chodzi [Obszar strategiczny B. SKUTECZNE WSPACIE DEMOGRAFII. Zatrzymanie negatywnych trendów.]	Program ten powinien raczej znaleźć się w obszarze wspierania rodzin.	**Negatywne** Program „Rodzić po łódzku" został umieszczony w części dotyczącej wsparcia demografii, ponieważ jego celem miało być uzyskanie informacji, które mogą przyczynić do wzrostu przyrostu naturalnego. Działania przewidziane w „Programie wspierania rodziny" dotyczą prowadzenia działań naprawczych wobec rodzin, w których występują problemy opiekuńczo – wychowawcze.
	DODATKOWE ZADANIA w ramach Celu B1 - zmiana nazwy „rodziny wielodzietne" - promocja rodzin 2+ - rozszerzenie rozumienia pojęcia 'rodzina' również na związki nieformalne	Program ten powinien raczej znaleźć się w obszarze wspierania rodzin.	**Pozytywne z uwagami** Słownik zawarty w polityce zostanie rozszerzony o definicję rodziny obejmującą również związki nieformalne Uwaga nie określa dlaczego i w jaki sposób miałaby zostać zmieniona nazwa „rodziny wielodzietne" – dlatego nie może zostać uwzględniona W odniesieniu do postulatu promocji rodzin 2+, jako planowane rozwiązania założono wypracowanie nowych form wsparcia dla rodzin, które obejmą rodziny z dwójką dzieci, natomiast Karta Dużej Rodziny niejako z definicji będzie dalej kierowana tylko do rodzin wielodzietnych Nazwa „rodziny wielodzietne" nie jest stygmatyzująca. Co więcej – jednym z celów powstania „Karty Dużej Rodziny" jest zneutralizowanie negatywnych skojarzeń związanych z wielodzietnością. Pojęcie „rodzina" jest bardzo

			szerokie i obejmuje również rodziny wielodzietne. Nie widzi się wystarczającego uzasadnienia dla przenoszenia dodatkowych zadań w ramach Celu B1 do innego obszaru strategii, ponieważ wpisuje się on w problemy kluczowe określone na wstępie opisu obszaru strategicznego B.
	Program B.3.1: „Aktywizacja 60+" (II edycja) DODATKOWE ZADANIA w ramach Celu B3 1. przygotowanie programów 50+ 2. Dzielnicowe Centra Aktywnego Seniora – ukierunkowanie na tworzenie osiedlowych międzypokoleniowych form wsparcia aktywności 3. tworzenie domów międzypokoleniowych	- 50+ - aktywizowanie nieaktywnych zawodowo i społecznie na możliwie wczesnym etapie - dzielnicowe centra są niewystarczające w związku ze zbyt dużym obszarem terytorialnym, którego dotyczą. Dla przykładu stworzenie Dzielnicowego Centrum Aktywnego Seniora dla dzielnicy Polesie i usytuowanie go na Retkini, będzie ograniczało dostępność dla polesian z części śródmiejskiej i odwrotnie - *tworzenie osiedlowych form międzypokolenio* wych tworzy możliwości budowania więzi wspólnotowych, sąsiedzkich oraz przeciwdziałania wykluczaniu osób starszych	**Pozytywne z uwagami** Ad. 1 W ramach programu „Aktywizacja 60+" realizowane są również działania dla osób 50+. Dodatkowo planowane jest rozpoczęcie projektu: Wspieranie osób 55+ na rynku pracy. Projekt obejmować będzie szerokie spektrum inicjatyw, których celem jest lepsze wykorzystanie zasobów ludzkich osób w wieku 55 i więcej lat. Celem projektu jest również zwiększenie świadomości pracodawców nt. instrumentów wspierających zatrudnianie osób starszych, a także wpłynięcie na zmianę stereotypów, z jakimi muszą się mierzyć osoby dojrzałe na rynku pracy. Ad. 2 W ramach Projektu Pilotażowego rewitalizacji będą tworzone tego typu Centra. Po zakończeniu Projektu Pilotażowego zostanie ustalone, czy jest zasadne samodzielne funkcjonowanie tego typu placówek, czy będą one łączone z Centrami Aktywności Lokalnej. Istnieją instrumenty wspierania tego typu inicjatyw na poziomie krajowym. Ad. 3 Realizacja propozycji będzie zależała od możliwości finansowych gminy.
	Program C.1.1: Nowy Obraz Pomocy Społecznej w Łodzi (kontynuacja + II etap 2016+) Konieczne jest także stałe monitorowanie efektywności udzielanego wsparcia i budowanie wiedzy o tym, co dzieje się z osobami korzystającymi ze wsparcia po ukończeniu programów pomocowych – a nie tylko w formie okresowych audytów	Monitorowanie i ewaluacja efektywności programów mają prowadzić do ich modyfikowania, polepszania, do szukania nowych lepszych rozwiązań.	**Pozytywne** Wnioski z realizacji NOPS zostaną wykorzystane przy konstruowaniu kolejnych projektów.

	Konieczne jest współdziałanie różnych instytucji		
	Program C.1.3: Ekonomia społeczna – ważna część łódzkiego rynku pracy Umieszczenie zapisu: Wsparcie dla tworzenia różnego typu przedsiębiorstw społecznych, w tym m.in.: - Gruntowne i bezpłatne szkolenia - Bezpłatne wsparcie doradcze na etapie zakładania i rejestrowania przedsiębiorstwa, - Wsparcie w postaci dostarczania zamówień: zlecania zadań – zależnie od sytuacji prawnej – w trybie bezprzetargowym, albo rozpisywanie przetargów z klauzulą społeczną. □ Częścią programu byłoby też bezpłatne poradnictwo dla tych, którzy są na wczesnym etapie rozważania możliwości założenia podmiotu ekonomii społecznej. W tym zakresie zasadne jest dodanie zapisu uwzględniającego tworzenie w sektorze pozarządowym miejsc pracy dla osób wykluczonych, finansowanych ze środków publicznych [miejsca zatrudnienia, a nie jedynie odbywania stażu].	Obecnie zawarte zapisy mogą być ograniczające w zakresie myślenia o możliwych formach tworzenia podmiotów ekonomii społecznej. Jednocześnie doświadczenia we wspieraniu tworzenia spółdzielni socjalnych pokazują, że nie są one rozwiązaniem doskonałym. W szczególności dotyczy to wspierania tworzenia spółdzielni socjalnych wraz z udzielaniem wsparcia finansowego na uruchomienie tej działalności. Jednocześnie warto wykorzystywać doświadczenia związane z zakładaniem np. spółek non profit, prowadzenia tzw sklepów społecznych i innych rozwiązań wspierających zatrudnienie grup marginalizowanych *i/lub zagrożonych* marginalizacją. Tworzenie miejsc pracy w NGO przyczyni się do aktywności społecznej i zawodowej osób zatrudnionych, wesprze możliwości realizacji zadań w organizacjach oraz ograniczy negatywne skutki nieaktywności zatrudnianych osób. Dodatkowo może to mieć przełożenie na efektywność działań organizacji w zakresie docierania do końcowych odbiorców oferty i angażowanie ich [swój do swego].	**Pozytywne** Konieczne jest współdziałanie instytucji zajmujących się lokalnym rynkiem pracy (przede wszystkim Biura Rozwoju Przedsiębiorczości i Miejsc Pracy UMŁ mający w kompetencjach m.in. podejmowanie działań na rzecz aktywizacji lokalnego rynku pracy, Powiatowego Urzędu Pracy w Łodzi oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi). **Negatywne** w zakresie dotyczącym tworzenia miejsc pracy w NGO, gdyż zadanie to pozostaje poza kompetencjami Miasta. Uwaga odnosi się do podmiotów ekonomii społecznej, których zasady funkcjonowania, w tym dofinansowania kosztów pracy, są określone w przepisach ustawy o zatrudnieniu socjalnym.
	Obszar strategiczny C. PRACA BLIŻEJ LUDZI. Nowoczesne instrumenty rynku pracy. Brak programu współpracy z sektorem biznesu: np. zakresie wspierania przedsiębiorczości społecznej; budowania programów zaangażowania społecznego	Chodzi o budowanie spójności międzysektorowej, wzajemnego uzupełniającego się wykorzystania posiadanych zasobów, budowania długookresowych relacji.	**Pozytywne z uwagami** W *Strategii* zostały zaproponowane programy, które zakładają współpracę z sektorem biznesu. Programy C.1.2 oraz C.1.3 zakładają m.in. wspieranie przedsiębiorczości społecznej, poprzez promowanie korzystnych społecznie zamówień publicznych oraz pomoc w uruchamianiu podmiotów ekonomii społecznej. Jednocześnie program C.2.1. będzie realizowany z udziałem lokalnych pracodawców, tworzących miejsca pracy czy stażu. Włączenie

			pracodawców w realizację programów rynku pracy jest jednym z podstawowych zadań urzędów i warunkiem skutecznej aktywizacji osób bezrobotnych.
	Obszar strategiczny D. ŁODZIANIE RAZEM. Budujemy podstawy kapitału Społecznego Cel strategiczny D. 1. Wzmacniać kapitał społeczny dzieci i młodzieży Budowanie i wzmacnianie kapitału społecznego MUSI dotyczyć całych rodzin, nie tylko dzieci. Trzeba wspierać nie tylko rodziny dysfunkcyjne. Programy pomocowe powinny być kompleksowe. Zamiast poszczególnych programów zajmujących się wybiórczo i cząstkowo określonymi zagadnieniami należy stworzyć jeden program kompleksowego wsparcia, uwzględniającego zarówno dzieci, młodzież, jak i ich rodziców. Dodatkowo: 1. Wskazane jest stworzenie programu podnoszącego świadomość i kompetencje rodzicielskie łodzian, nie tylko tych z grup zagrożonych. 2. Wspieranie osób usamodzielnianych – w zakresie wsparcia osobowego, lokalu mieszkalnego w otoczeniu niezdegradowanym, wsparciu w poszukiwaniu i utrzymaniu zatrudnienia. Do rozważenia - stworzenie mieszkań adaptacyjnych.	Wspieranie poprzez różne formy aktywności dzieci i młodzieży [choć potrzebne], nie jest wystarczające i znacznie ogranicza efektywność podejmowanych działań. Kompleksowe wspieranie rodziny daję efekt skali, możliwość podtrzymywania efektów, wzajemnego motywowania się, wspólnej pracy członków rodzin. Przyczynia się do budowania i zacieśniania relacji rodzinnych. Potrzebne tutaj jest wsparcie nie tylko 'miękkie', typu oferta zajęć rozwojowych czy aktywizacyjnych, ale także w zakresie zmian lokalowych [możliwość wykonania remontów, możliwość zmiany miejsca zamieszkania], czy wsparcia na rynku pracy. Tym samym można również zmniejszać ilość dzieci kwalifikowanych do pieczy zastępczej	**Pozytywne z uwagami** Uwaga zasadna w zakresie włączenia całych rodzin w działania określone w Programie. Należy jednak podkreślić, że proponowane w tym Obszarze Programy: Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej wynikają z przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zgodnie z którą gminy oraz powiaty obligowane są do ich tworzenia i wdrażania w okresach trzyletnich. Włączenie tych programów do Polityki ma na celu uspójnienie działań realizowanych w Obszarze D. W ramach działań z zakresu aspektu społecznego Programu rewitalizacji obszarowej centrum Łodzi, również w zakresie Projektu Pilotażowego, realizowanych jest szereg działań mających budować zwiększenie tożsamości lokalnej mieszkańców i mieszkanek Łodzi, niezależnie od ich wieku. Obejmują one swoim zakresem (podobnie jak polityka społeczna) szerokie zagadnienia, m.in. kwestie poruszone podczas konsultacji (zajęcia rozwojowe, aktywizacja społeczności lokalnej, remonty i relokacje na terenie miasta). W ramach Projektu powstanie również program edukacyjny dla dzieci i młodzieży, w którym będzie przewidziany współudział dorosłych członków rodziny i sąsiadów (poznawanie historii najbliższej okolicy itp.). Zbudowanie systemu kompleksowego wsparcia rodziny wykracza poza możliwości wpisania go w jeden cel strategiczny, dlatego warto spojrzeć na politykę społeczną jak na dokument wielopłaszczyznowy, komplementarny z innymi działaniami Miasta.

	W ramach Obszaru strategicznego E. MASZ OPARCIE. Program profilaktyki społecznej w szkołach, zgłaszamy uwzględnienie programów równościowych i antydyskryminacyjnych	Przy czym, definicja tak rozumianej edukacji to świadome działanie podnoszące wiedzę, umiejętności i wpływające na postawy, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i przemocy motywowanej uprzedzeniami oraz wspieranie różnic i różnorodności[4]. Celami tak rozumianej edukacji są: rozwijanie wiedzy nt. mechanizmów dyskryminacji i wykluczenia, budowanie kompetencji przeciwdziałania dyskryminacji, rozwijanie wiedzy na temat grup dyskryminowanych oraz ruchów emancypacyjnych, wzmacnianie grup i osób dyskryminowanych na zasadach włączania i upodmiotowienia. Przy czym dotyczy ona nierównego traktowania ze względu na: odczuwaną tożsamość płciową, wiek, kolor skóry, pochodzenie narodowe i/lub etniczne, religię lub światopogląd (wyznanie/ bezwyznaniowość), stopień sprawności fizycznej oraz zdrowia (psychicznego i fizycznego), orientację seksualną, status społeczny i ekonomiczny. Powołując się na raport „Lekcja Równości", wydany przez Kampanię Przeciw Homofobii w 2012 roku, pod red. Jana Świerszcza – ponad 77% nauczycieli twierdzi, że tematyka homoseksualności powinna być podejmowana na zajęciach szkolnych, podczas gdy tylko 38% z nich uważa, że tematyka homoseksualności lub homofobii jest wystarczająco obecna w programie szkolnym.[5] Jednocześnie powołując się na badanie ankietowe przeprowadzane wśród uczniów – ponad 81% ankietowanych twierdzi, że tematyka homoseksualności lub homofobii jest niewystarczająco obecna w szkołach. [6]	**Pozytywne z uwagami** Wszystkie realizowane w szkołach programy są uzupełnieniem podstawy programowej, wynikającej z rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej. Realizacja podstawy programowej i dodatkowych programów wychowawczych musi stanowić jednolitą strategię działania każdej szkoły. Wdrażanie dodatkowych programów powinno wynikać z przyjętej przez dyrektora i rady pedagogicznej koncepcji i wizji pracy szkoły. Miasto zauważa potrzebę realizowania szerzej zakrojonych zajęć z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji i przemocy oraz z chęcią wesprze projekty społeczne z nią związane, np. zachęcając placówki do udziału w nich.

[4] Definicja pochodzi z publikacji *Edukacja antydyskryminacyjna i jej standardy jakościowe.* Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej, Warszawa 2011, s. 7.
[5] *Lekcja Równości. Postawy i potrzeby kadry szkolnej i młodzieży wobec homofobii w szkole.* Red. Jan Świerszcz, Kampania Przeciw Homofobi, Warszawa 2012

		Pracując z młodzieżą w szkołach ponadgimnazjalnych widzimy jak łatwo potrafią oni stosować mechanizmy wykluczenia i dyskryminacji – szczególnie ze względu na domniemaną orientację seksualną. Najczęściej spotykaną przez młodzież formą przemocy ze względu na nią są wyzwiska, ale niebezpiecznie często młodzież donosi o przypadkach stosowania przemocy fizycznej.[7]Doświadczenie organizacji pozarządowych działających w naszym mieście – tj. Stowarzyszenia Fabryka Równości czy Fundacji Nowoczesnej Edukacji SPUNK jednoznacznie wskazuje, że młodzi ludzie chętnie rozmawiają na tematy związane z wykluczeniem społecznym i dyskryminacją, zwłaszcza w odniesieniu do homofobii czy seksizmu. Niestety dwie organizacje pozarządowe organizujące warsztaty antydyskryminacyjne czy lekcje równościowe na prośby wychowawców i dyrektorów szkół nie pokryją rosnącego zapotrzebowania na tego typu zajęcia, szczególnie, że prowadzą je społecznie, nie pobierając pieniędzy od szkół. Odwołując się do obszaru strategicznego D. ŁODZIANIE RAZEM. Budujemy podstawy kapitału społecznego, który uwzględnia wzmacnianie kapitału społecznego dzieci i młodzieży, wsparcie społeczne komponentów rewitalizacji, budowę łódzkiego poczucia wspólnej tożsamości i solidarności oraz budowę pozytywnego wizerunku łodzian z niepełnosprawnościami, niebezpieczeństwo pominięcia programów profilaktyki społecznej skupionej na aspekcie antydyskryminacyjnym pokazałoby, że ambicje faktycznego budowania kapitału społecznego pozostają na poziomie jedynie ładnie brzmiących deklaracji	

[6] J.w.

[7] *Przemoc Motywowana Homofobią*, red. Mirosława Makuchowska, Kampania Przeciw Homofobii, Warszawa 2012

	Cieszy fakt, że Polityka zauważa problem osób z zaburzeniami psychicznymi jednak problem ten jest poruszany w bardzo małym stopniu.	Stan zdrowia psychicznego nie jest wyłącznie problemem opieki zdrowotnej, ale w bardzo dużym stopniu również pomocy społecznej a dotychczas był notorycznie pomijany. Moim zdaniem należy tę grupę wyodrębnić (podobnie jak od wielu lat wyodrębnia się osoby uzależnione i opracowuje dla nich całe programy pomocowo – profilaktyczne) i przyjąć wobec tej grupy jakąś ogólną politykę i konkretny plan działania poprzedzony diagnozą. Dobrze by było, żeby Łódzkie Obserwatorium Społeczne, jeśli takie powstanie, uwzględniało w swoich pracach grupę osób chorujących psychicznie i szukało dla nich rozwiązań. Pierwszym podstawowym brakiem dla tej grupy osób jest brak informacji (dla osób opuszczających szpitale psychiatryczne) o dostępnych formach pomocy społecznej (takich jak funkcjonujące ŚDSy) i rehabilitacji społeczno – zawodowej prowadzonych głównie przez NGO`sy. Skutkiem tego osoby opuszczające szpital nawet kilkanaście lat pozostają w domu nieświadome możliwości skorzystania z oferty integracyjno – rehabilitacyjnej. Jednym z dalszych skutków jest wzrost liczby osób trafiających do Domów Pomocy Społecznej (których jest za mało) ze względu na to, że w odpowiednim czasie nie skorzystali z dostępnych form pomocy co skutkuje trwałą inwalidyzacją. Pozostałe skutki to obciążenie Miasta koniecznością wypłaty zasiłków i świadczenia opieki osobom, które stają się niezaradne życiowo.	**Pozytywne**
	Wsparcie inicjatyw partnerskich zmierzających do rozwiązywania problemu bezdomności.	W roku 2014 powstało w Łodzi Partnerstwo na rzecz Osób Wykluczonych i Bezdomnych, którego celem jest między innymi opracowanie i realizacja projektów zmierzających do zmniejszenia liczby osób bezdomnych w Łodzi. Niezbędne jest wsparcie ze strony Władz Miasta tej inicjatywy, co może doprowadzić do jej wzmocnienia i rozszerzenia. Wspólne działanie wielu organizacji i instytucji doprowadzi	**Pozytywne z uwagami** Miasto od lat realizuje otwartą politykę względem organizacji pozarządowych, w tym inicjatyw partnerskich, która jest uregulowana odpowiednimi aktami prawa miejscowego.

		do realizacji skutecznych działań związanych z przeciwdziałaniem bezdomności oraz aktywizacją i reintegracją osób bezdomnych.	
	Oparcie systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych oraz zagrożonych bezdomnością na dostępnych dokumentach opracowanych w tym celu.	Programy i projekty realizowane na rzecz osób bezdomnych a także zagrożonych bezdomnością powinny być oparte o standardy opisane w podręczniku Model Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności opracowany na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach projektu „Tworzenie i rozwijanie usług pomocy i integracji społecznej". Standardy opisane we wspomnianym podręczniku opracowane zostały przez ekspertów teoretyków i praktyków reprezentujących organizacje pozarządowe oraz instytucje i jednostki samorządowe. Istotnym jest że poza poddaniem szerokim konsultacjom, opisane w podręczniku standardy wprowadzone zostały w formie pilotażowych działań w 19 gminach na terenie Polski oraz (na podstawie wniosków z pilotaży) dogłębnej ewaluacji. Stanowią więc gotowy materiał do wdrożenia. Stosowanie wspomnianych standardów jest tym bardziej istotne ze względu na fakt, iż zostały one opracowane z zamierzeniem wprowadzenia do prawodawstwa w formie zmian do ustawy o pomocy społecznej i odpowiednio innych ustaw oraz aktów wykonawczych. Można zatem spodziewać się wprowadzenia Modelu Gminnego Standardu Wychodzenia z Bezdomności jako obowiązującego na terenie Polski.	**Pozytywne.** Rozpoczęły się prace nad opracowaniem projektu Gminnego Programu Wychodzenia z Bezdomności.
	Domy dziecka, domy małego dziecka miały zniknąć	Opieka zastępcza miała być doraźnym elementem naprawiania rodziny biologicznej lub etapem przed-adopcyjnym, ten pomysł wydaje się być nie do podważenia i w warunkach samorządowych powinien być punktem wyjścia do dyskusji	**Negatywne** Priorytetem działań Miasta jest zapewnianie dzieciom pozbawionym opieki rodziców pieczy zastępczej w formach rodzinnych. Niestety dla wielu małoletnich: – dzieci starszych, – ze złożonymi problemami zdrowotnymi, – zagrożonych niedotowaniem społecznym
	Absolutnie złą praktyką jest zamienianie „dużych domów dziecka" w mniejsze z motywów formalnych.	Naszą misją powinno być praktykowanie działań „z rodziny do rodziny".	

			lub demoralizacją, trudno jest pozyskać kandydatów na rodziców zastępczych. Tym samym dzieciom tym należy zapewnić opiekę w formach instytucjonalnych. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na powiaty obowiązek, zapewniania dzieciom pieczy zastępczej, od 2021 r., w placówkach nie większych niż 14 osobowe. Należy podkreślić, iż jest za jak najszybszym wprowadzeniem powyższego rozwiązania, przemawia poza motywem formalnych, stworzenie osieroconym dzieciom jak najbardziej korzystnych warunków rozwoju. Za sprzyjające procesom wychowawczym należy uznać małe kameralne domy dziecka.

2. Ustalenia z warsztatów oraz protokół z otwartego spotkania połączonego z wysłuchaniem publicznym, przeprowadzonych dla mieszkańców Miasta Łodzi.

Nr str.	Propozycje do projektu	Uzasadnienie	Stanowisko Prezydenta Miasta Łodzi
A	B	C	D
128 Program B.1.1 Łódzki Program wsparcia dzietności	Zarysowały się 2 opinie: • wsparcie dla każdej rodziny nawet z 1 dzieckiem • pozostawić wsparcie na poziomie rodziny z co najmniej trójką dzieci (zgodnie z intencją – czyli wspieraniem „dużej rodziny". Ostatecznie , oprócz zaprezentowania 2 stanowisk w zaproponowanych w Projekcie zapisów, sformułowano następujące wnioski wspólne: 1. Należy poszerzyć i upowszechnić dostępność poradni wspierających rodziny, także osoby planujące założenie rodziny, posiadanie dzieci; 2. Konieczna jest edukacja do życia w rodzinie i promowanie rodziny, jako wartości 3. Należy promować wzorce rodzinne i świadome rodzicielstwo 4. Konieczna jest zmiana wizerunku dużej rodziny, aby nie była postrzegana jako jedynie przypadek patologiczny <u>Działania proponowane</u>: Pikniki rodzin, spotkania/pikniki dużych rodzin, kampanie medialne z udziałem znanych postaci medialnych, posiadających troje i więcej dzieci. Realizacja: większość działań proponowanych, dot. obszaru dzietności, powinny realizować NGOs	1.Konieczne jest wypracowanie systemu wsparcia pedagogicznego, psychologicznego, socjologicznego dla młodych ludzi, którzy często mają obawy i nie są przygotowani do posiadania rodziny. Jest to skutek zmian kulturowych, zniknięcia rodzin wielopokoleniowych, gdzie członkowie rodziny byli „nauczycielami" i „powiernikami" młodych ludzi, wchodzących w dorosłe życie. 2. Zaistnienie w mediach, przestrzeni publicznej i świadomości społecznej dużych rodzin i powrót do prezentowania wzorców prorodzinnych to konieczne warunki, aby spróbować zmienić negatywne nastawienie młodych ludzi do posiadania rodziny 3. Karta rodziny powinna wspierać jedynie rodziny z co najmniej trójką dzieci, ponieważ chodzi o prestiż dużej rodziny i rodzaj wyróżnienia oraz zachęcenia właśnie do takiego modelu.	**Pozytywne z uwagami** Wobec rozbieżnych postulatów zgłoszonych w konsultacjach, przyjęto że najlepsze będzie utrzymanie proponowanego w „Strategii" rozwiązania, tj. utrzymanie i rozwijanie programu dla rodzin z trójką i większą liczbą dzieci pn. „Łódzka Karta Dużej Rodziny" pozostanie przy takiej definicji rodziny wielodzietnej (która zresztą jest zgodna z definicją ustawową). Równocześnie jako planowane rozwiązania założono wypracowanie nowych form wsparcia dla rodzin, które obejmą rodziny z dwójką dzieci. Karta Dużej Rodziny niejako z definicji powinna być kierowana do rodzin wielodzietnych. Fakt wprowadzenia Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny i podobnych inicjatyw w wielu innych miastach wskazuje, że jest to powszechnie realizowana obecnie strategia. Działania postulowane w uwagach są prowadzone i zakłada się ich kontynuacje, tj. np. edukacja w zakresie świadomego rodzicielstwa, czy też edukacja przedporodowa. Trudno się natomiast zgodzić, że duże rodziny są negatywnie kojarzone, zresztą celem działań Miasta i programu Łódzkiej Karty Dużej Rodziny jest promowanie modelu wielodzietnej rodziny – i takie działania są cały czas prowadzone.
129 Program B.1.2. „Rodzić po	1. Rekomenduje się rezygnację z całego pomysłu diagnozy poprzez wywiady. 2. Proponuje się promocję pozytywnych, dobrych praktyk, np. „lekarz czy opieka przyjazna rodzeniu", z konkretnymi przykładami,	Zdaniem uczestników warsztatów, publikacja wyników proponowanych w projekcie ankiet może mieć odwrotny skutek, a wyniki nie mają bezpośredniego wpływu na samą dzietność-podjęcie decyzji o posiadaniu dziecka. Będą to źle	**Pozytywne z uwagami.** Wydaje się, że innego rodzaju działania na rzecz kobiet w ciąży oraz matki i dziecka mogą przynieść większą efektywność. W ich ramach planuje się

łódzku" – program wsparcia dla matki i noworodka	rekomendacjami lekarzy wspierających przyszłe matki i matki. 3. Proponuje się wzmocnioną i powszechną edukację, nie tylko dla kobiet w ciąży, także dla całych rodzin, łącznie z dziećmi, w szkołach Inwestować należy w dobrą kadrę, szkoły rodzicielstwa i rodzenia. Zadania w tym obszarze mogą być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Zgodnie z opinią wygłoszoną podczas wysłuchania publicznego programy w tym obszarze wymagają pełniejszego opisu i modyfikacji we współpracy z organizacjami pozarządowymi np skupionymi w Komisjach Dialogu Obywatelskiego.	wydane pieniądze, nie powodujące oczekiwanej zmiany. Należy skupić się na pozytywnych aspektach rodzicielstwa.	m.in. program opieki przedporodowej dla kobiet w ciąży.
130 Program B.1.3." Łódzcy jedynacy – czy możemy mieć rodzeństwo"	1. Rekomenduje się kampanię „Fajnie mieć rodzeństwo". Dobrze oceniony został pomysł zaadresowania działań do dzieci, ale powinno się także włączyć w nią rodziców 2. Do kampanii i działań promujących należy dołączyć edukację od okresu szkolnego.	Brak	**Pozytywne**
131 Program B.2.1. „Zamieszkać w Łodzi"	Uczestnicy konsultacji pozytywnie ocenili proponowane działania w ramach ww. programu. Dodatkowo zgłoszono propozycje: 1. Zapewnić dostęp do taniego wynajmu mieszkań np. komunalnych – podano jako przykład rodzaj hoteli, tanich hoteli (porównanie do hoteli robotniczych) - może warto rozważyć stworzenie kompleksu takowych mieszkań komunalnych w jednym miejscu z zapewnioną infrastrukturą typu tania jadłodajnia. 2. Utworzyć system, na wzór „karty seniora" dla ludzi młodych – umożliwić tańsze korzystanie z propozycji z zakresu kultury. Propozycja: raz w miesiącu bezpłatny spektakl w teatrze. 3. Stworzenie systemu motywującego dla osób nowo meldujących się w Łodzi; propozycje:	Zwiększy to atrakcyjność miasta dla ludzi młodych, będzie konkretną zachętą do zamieszkania w Łodzi; zmieni wizerunek miasta w kraju	**Pozytywne z uwagami** Ad. 1: Miasto będzie rozwijać ofertę mieszkaniową uwzględniając również potrzeby nowo przybyłych mieszkańców. Ad. 2: Miasto jest przychylne takiej inicjatywie, można rozważyć rozszerzenie oferty karty w ramach Programu „Młodzi w Łodzi". Ad. 3: Sam pomysł motywacyjny jest jak najbardziej uznawany za potrzebny, jednakże ograniczenie go wyłącznie dla osób nowo meldujących się wydaje się być dyskryminujące i wykluczające. Ad. 4: Takie działania już są realizowane (m.in.

	przygotowane płatne staże, ulgi i promocje (w zakresie możliwości działań władz miasta) 4. Wprowadzić ulgi/preferencyjne warunki działalności dla młodych przedsiębiorców 5. Promowanie Łodzi na zewnątrz – w innych miastach, poprzez prezentacje jako miasta wyższych uczelni, bogatej oferty kulturalnej.		program Lokale Kreatywne) i planuje się ich kontynuację. Ad. 5: Takie działania promocyjne już zostały podjęte, m.in. w kampanii „Łódź pozdrawia".
132 Program B.3.1. „Aktywizacja 60+"	Uczestnicy konsultacji pozytywnie ocenili proponowane działania w ramach ww. programu. Dodatkowo zgłoszono propozycje: 1. Przeprowadzenie badań rzeczywistych potrzeb łódzkich seniorów z podziałem na grupy wiekowe (50-60; 60-67, 70-75, 75-80, 80-90, 90+) oraz wg. stanu zdrowia, uposażenia, wykształcenia, aktywności zawodowej, warunków mieszkaniowych, sytuację rodzinną itd. 2. Uruchomienie przyjaznego seniorom kanału dotarcia z informacjami ważnymi dla nich (np. program w lokalnej TV, bezpłatna niekomercyjna (bez reklam) gazeta, informacja w komunikacji miejskiej, na przystankach, kolportaż przez administratorów domów, telegazeta) 3. Tworzenie mieszkań pozbawionych barier dla osób starszych, dostosowanie budynków mieszkaniowych (bloki bez wind i stare budownictwo) do ograniczeń osób starszych: wysokość klamek, bezpieczne ogrzewanie (głos wzmocniony podczas wysłuchania) 4. Tworzenie domów wielopokoleniowych przyjaznych seniorom (głos wzmocniony podczas wysłuchania publicznego) 5. Edukacji o starości i do starości (od przedszkola uczenie szacunku dla osób starszych, promocja idei międzypokoleniowej solidarności) 6. Uruchomienie telefonu informacyjnego dla osób starszych (nie telefonu zaufania, ale informacji i	Ad 1 Seniorzy to najmniej homogeniczna i najmniej rozpoznana grupa mieszkańców miasta. W Polityce społecznej przewidziano badania niemal wszystkich grup mieszkańców (nawet tych, którzy dopiero mają osiedlić się w mieście) oprócz starszych i najstarszych. Bez zbadania potrzeb trudno przygotować zróżnicowaną i oczekiwaną ofertę działań, tak by dotrzeć z nią do każdej osoby starszej włączając ją do społecznej aktywności. Ad 2 Nowoczesne cyfrowe media wykluczają seniorów, a odcięci od ważnych, codziennych informacji o tym co dzieje się w mieście nie korzystają z przygotowanej dla nich oferty. Mała grupa najaktywniejszych i dobrze poinformowanych „bierze" wszystko. Ad 3 i 4 Starzeją się całe osiedla, zwłaszcza wybudowane w latach 50 i 60 – powstają enklawy starości, duże przestrzenie nieprzystosowane do potrzeb starzejących się mieszkańców co pogłębia ich izolację i samotność Ad 5 W starzejącym się mieście należy upowszechniać wiedzę o starości, wynikających z niej ograniczeniach i problemach, uczyć szacunku i wzajemnej tolerancji (nie akceptacja a zrozumienie i empatia). Edukacja powinna być dwukierunkowa, także osoby starsze powinny poznawać problemy młodych. Ad 6 Wykluczeni cyfrowo seniorzy pozbawieni są łatwego w użytkowaniu i znanego sobie kanału informacyjnego – informacji telefonicznej	**Pozytywne z uwagami** 1 Realizacja propozycji będzie zależała od możliwości finansowych gminy. W/w sprawie planowane jest podjęcie współpracy z Uniwersytetem Łódzkim. 2. Systematycznie rozwijany jest system informowania seniorów o działaniach UMŁ. Obecnie informacja jest dostępna poprzez: - Punkt informacyjny działający przy Zespole ds. Seniorów UMŁ, ul. Zachodnia 47 pok. 22, - Dzielnicowe Centra Aktywnego Seniora, - 70 podmiotów - organizacji i instytucji działających na rzecz osób 60+, - biblioteki miejskie, - administracje zasobów komunalnych, - zamieszczanie informacji w środkach komunikacji publicznej, - stronę internetową www.seniorzy.uml.lodz.pl, - lokalne media. W/w sprawie planowana jest współpraca ze spółdzielniami mieszkaniowymi. 3. O dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych oraz likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych można ubiegać się ze środków PFRON przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łodzi. W ramach inwentaryzacji technicznych i badań

	porady w codziennych problemach np. gdzie załatwić jakąś pilną życiowa sprawę, gdzie znajduje się jakaś poszukiwana instytucja itp) – dla osób najstarszych, wykluczonych cyfrowo lub niemogących korzystać z komputerów (np. z powodów finansowych, osób niedowidzących, z reumatyzmem, niesprawnością ruchową)		wykonywanych w ramach Projektu Pilotażowego Rewitalizacji wszystkie podlegające projektowi kamienice oraz ich otoczenie będą sprawdzane również pod względem barier architektonicznych szczególnie uciążliwych dla osób starszych. 4. Realizacja propozycji będzie zależała od możliwości finansowych gminy. Miasto zauważa tę potrzebę i z chęcią wesprze projekty społeczne w miarę swoich możliwości i nie wykraczając poza obszar własnych kompetencji. 5. Stanowisko pozytywne. 6. W punkcie informacyjnym działającym przy Zespole ds. Seniorów UMŁ, ul. Zachodnia 47 funkcjonuje telefon, pod którym można uzyskać informacje w wyżej wymienionych sprawach. Miasto zauważa potrzebę rozpropagowania informacji o istnieniu takiego telefonu i dołoży wszelkich starań, żeby informacja stała się bardziej dostępna.
134 Program B.3.2. „Rozwój programu Łódzka Karta Seniora”	• Program został pozytywnie oceniony • Zaproponowano kilka nowych propozycji ofert, które, zdaniem konsultujących, powinny uzupełnić listę np. zniżki na edukację cyfrową, usługi medyczne w NZOZ, zajęcia sportowe i rehabilitacyjne, wydarzenia artystyczne itp. • Zgodzono się, że związane to jest z bardzo różnymi preferencjami, zainteresowaniami i potrzebami środowiska seniorów. Katalog propozycji mógłby być bardzo długi. Konkluzja: program należy i warto rozwijać, poszerzać	Uczestnicy wyrazili obawę i sprecyzowali zagrożenie, jakie ich zdaniem może wiązać się z programem Łódzka Karta Seniora, a szczególnie jego intensyfikacją w stronę „rywalizacji” i „zdobywania punktów”, czyli rodzajem agresywnej komercjalizacji. Istnieje obawa, że taki sposób realizowania wsparcia i aktywizacji osób starszych po pierwsze: ogranicza się jeśli chodzi o dostępność do osób już aktywnych, stosunkowo sprawnych, mobilnych, dysponujących odpowiednimi środkami materialnymi. Po drugie: może prowadzić do segregacji i wykluczenia w stosunku do tych seniorów, których nie stać na „konkurencję i rywalizację” poprzez korzystanie z jak najszerszej oferty ze względów ekonomicznych lub stan zdrowia uniemożliwia im skorzystanie z jakiejkolwiek propozycji. Jest to świadome	**Pozytywne z uwagami** Miasto dołoży wszelkich starań w poszerzaniu zakresu Łódzkiej Karty Seniora, jednakże zaznacza, że nie ma bezpośredniego wpływu na politykę cenową NZOZ.

		wykluczanie bardzo konkretnej grupy osób, które są w grupie 60+.	
136 Program C.1.1. „Nowy Obraz Pomocy Społecznej w Łodzi (kontynuacja + II etap 2016 +)	Uczestnicy warsztatów z uznaniem odnieśli się do programu o tak szerokiej skali środków i oddziaływania. Ze szczególnym zainteresowaniem dyskutowano zadania i rolę streetworkerów. Podkreślono potrzebę monitorowania efektów programu. Wskazano na niefortunność nazwy programu.	Program „Nowy Obraz..." realizowany jest od kilku lat, konieczna jest prezentacja jego rezultatów przed rozpoczęciem planowanego drugiego etapu. Rezultaty te nie powinny być prezentowane jedynie jako liczba osób, które ukończyły programy aktywizacji, szkolenia i inne formy wsparcia, lecz przede wszystkim jako liczba osób, które rzeczywiście znalazły zatrudnienie. Nazwa programu z kolei sugeruje, że jest to zespół działań marketingowych, których celem jest poprawa wizerunku Urzędu (MOPS).	**Pozytywne z uwagami** Głównym celem projektu jest stworzenie klientom pomocy społecznej warunków do powrotu na rynek pracy poprzez podniesienie ich kompetencji społecznych i zawodowych. Dzięki udziałowi w projekcie mogą oni podnieść swoje kwalifikacje i umiejętności, samoocenę i wiarę w możliwość zmiany trudnej sytuacji życiowej, dlatego większość zajęć aktywizacyjnych w projekcie to porady psychologiczne, które w dalszej perspektywie, połączone z chęcią dalszego podnoszenia kompetencji mogą przyczynić się do podjęcia zatrudnienia przez naszych podopiecznych. Tak przygotowani uczestnicy aktywnie wracają na rynek pracy. We wskaźnikach projektu nie występują wskaźniki typowo twarde, liczbowe, odnoszące się do ilości osób, które podjęły pracę, ponieważ działania związane z aktywizacją zawodową leżą już w kompetencjach powiatowych urzędów pracy. W celu wyróżnienia działań realizowanych w ramach projektu systemowego w nowym okresie programowania Program będzie miał inną nazwę.
137 Program C.1.2. „Korzystne społecznie zamówienia publiczne"	. Rekomenduje się dodanie trzeciego etapu (do dwóch wymienionych) w programie: Etap I: Przeprowadzenie audytu dotychczas zlecanych usług w wybranych sektorach (klauzula społeczna), Etap II: Przeprowadzenie szkoleń na temat aspektów społecznych zamówień publicznych, Etap III: Wdrożenie stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.	Wnioski z przeprowadzonego audytu oraz przeprowadzone wewnętrzne szkolenia powinny znaleźć dopełnienie w postaci konkretnej praktyki wdrożeniowej. W przeciwnym wypadku program nie ma społecznego uzasadnienia. Konkretne case'y (zastosowania klauzuli społecznej w zamówieniach) muszą dowieść zasadności przeprowadzenia programu. Uczestnicy konsultacji podnosili problem, jaki stwarza adresowanie programu do samych urzędników. Proponowana rekomendacja ma stanowić gwarancję, że program „wyjdzie poza urząd", że będzie - zgodnie z tytułem - „społecznie korzystny". Klauzule z kolei powinny uwzględniać możliwość	**Pozytywne z uwagami** Klauzule społeczne już są stosowane w zamówieniach publicznych ogłaszanych przez UMŁ. Planuje się dalsze i częstsze ich stosowanie, zwłaszcza po wykonaniu audytu i szkoleń wewnętrznych. Docelowym standardem powinno być tu korzystanie z klauzul w każdym możliwym przypadku, co w innych miastach wprowadzane jest np. zarządzeniami prezydentów. Program zaproponowany w Polityce Społecznej jest pierwszym krokiem na tej drodze.

		wspierania różnych grup, różnych interesów społecznych, adekwatnie do zbadanych potrzeb, rodzaju i liczebności grup, które w ten sposób można wspierać.	
138 Program C.1.3. „Ekonomia społeczna – ważna część Łódzkiego rynku pracy"	1. Rekomenduje się wyłączenie w punkcie dotyczącym formy realizacji programu (zlecenie dla wykonawcy zewnętrznego) części związanej z udzielaniem zamówień, bowiem te mogą być udzielane tylko przez urząd, a nie organizacje realizujące program. 2. Rekomenduje się stworzenie Bazy Podmiotów Ekonomii Społecznej jako miejsca dostępu do informacji dla mieszkańców oraz pracodawców.	1. Nie wymaga uzasadnienia w opinii osób uczestniczących w warsztatach. 2. Pomysł ten ma związek ze wspieraniem zatrudnienia osób z grup marginalizowanych: osób z niepełnosprawnościami, osób 50+, rodziców z małymi dziećmi...	**Pozytywne z uwagami** Ad. 2: Baza Łódzkie Podmioty Ekonomii Społecznej już istnieje, jest prowadzona przez Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne Ja-Ty-My i dostępna pod adresem http://ja-ty-my.org/podmioty-ekonomii-spolecznej/.
139 Program C.1.4. „Jestem dumny, że pracuję"	1. Rekomenduje się zmianę nazwy programu na „Pracuję - zyskuję". 2. Rekomenduje się przeprowadzenie kampanii opartej na case'ach: promującej dobre praktyki łódzkich small biznesów i konkretnych ludzi wykonujących zawody spoza promowanego nurtu głównego. 3. Rekomenduje się poprzedzenie kampanii badaniami, które jasno wskażą adresatów kampanii, do kogo należy kampanię kierować na łódzkim rynku pracy.	1. Forma męskoosobowa dotychczasowej nazwy wyklucza z programu kobiety, co jest tym ważniejsze, że program ma charakter kampanii społecznej, dodatkowo zaś misja Polityki Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi jest zatytułowana „Łódź włącza". Co ważniejsze jednak, zaproponowane w dokumencie hasło sugeruje jeden podstawowy profit płynący z posiadania pracy, który łatwo może ulec społecznej dyskwalifikacji, zważywszy na aktualne słabości łódzkiego rynku pracy (fatalna proporcja zarobków do miesięcznych świadczeń). W rekomendowanej propozycji wskazuje się na inne, pozafinansowe „zyski": rozwój, zdobywanie doświadczeń, aktywna postawa, nawiązywanie kontaktów. 2. Uczestnicy konsultacji wyrazili głębokie wątpliwości dotyczące sensu prowadzenia kampanii promującej dobre strony posiadania pracy. Argumentowali, że w obecnej sytuacji na łódzkim rynku pracy (gdzie praca jest złej jakości i słabo wynagradzana) taka kampania może nie odnieść żadnego skutku. Uczestnicy konsultacji zgodzili się jednak, że kampania oparta na promocji konkretnych zawodów „zapomnianych", czy „wstydliwych" może odnieść skutek zamierzony. Kilka odsłon kampanii opartej na case'ach	**Pozytywne**

		(konkretnych, żywych przykładach) może w istocie zmienić wizerunek tych zawodów i ośmielić łodzian do podejmowania pracy. 3. Kampania społeczna, aby była skuteczna, powinna być wyraźnie stargetowana: powinny zostać wyraźnie określone grupy adresatów przekazu promującego (mówić do konkretnych łodzian o jasno sprecyzowanych potrzebach, pokazywać korzyści pozafinansowe z pracy).	
140 Program C.2.1. „Systemowe wsparcie"	Wskazano potrzebę zaplanowania ścieżki wsparcia osób bezrobotnych, jako działania procesowego: od identyfikacji bezrobotnych zainteresowanych wsparciem i aktywnością, poprzez formy wsparcia realizowane w instytucjach, organizacjach pozarządowych, po wsparcie w poszukiwaniu miejsc pracy, monitorowanie losu korzystających ze wsparcia.	W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych akcent powinien być kładziony na podejście procesowe - wsparcie kompleksowe i długotrwałe. Funkcje monitorowania działań: sprawdzanie skuteczności i efektywności udzielanego wsparcia, możliwość ewaluacji (odroczonej) i korekty działań.	**Pozytywne.** Konieczne jest współdziałanie instytucji zajmujących się lokalnym rynkiem pracy (przede wszystkim Biura Rozwoju Przedsiębiorczości i Miejsc Pracy UMŁ mający w kompetencjach m.in. podejmowanie działań na rzecz aktywizacji lokalnego rynku pracy, Powiatowego Urzędu Pracy w Łodzi oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi).
142	Cel C.3. Niepełnosprawność nie wyklucza z rynku pracy 1. Wskazano potrzebę przeprowadzenia pełnych badań identyfikujących grupy i ilość osób z określonymi niepełnosprawnościami. UMŁ i urzędy podległe nie dysponują takimi zbiorczymi, analitycznymi danymi. 2. Rekomendowano połączenie części promocyjnej omawianego programu z programem C.1.4 „Jestem dumny, że pracuję".	1. Brak wymienionych danych stanowi barierę w realizacji programów włączania osób z niepełnosprawnościami w rynek pracy. Dodatkowo brak szacunków uniemożliwia planowanie współpracy np. z potencjalnymi pracodawcami. 2. Osoby z niepełnosprawnościami i problemami na rynku pracy stanowią doskonałą grupę docelową odbiorców kampanii społecznej zachęcającej do podejmowania pracy, do przełamywania barier i strachu przed nowymi wyzwaniami na rynku pracy. Osoby z niepełnosprawnościami należy ośmielać, budzić w nich świadomość istniejących stereotypów i barier do pokonania.	**Pozytywne z uwagami** Program „Jestem dumny, że pracuję" skierowany będzie do wszystkich Łodzian, bez wyodrębniania poszczególnych grup osób nieaktywnych zawodowo. Tak zdefiniowana grupa docelowa nie wyklucza osób niepełnosprawnych z programu. Zauważa się problem w zakresie stworzenia bazy danych osób z niepełnosprawnościami. Niepełnosprawność jest daną osobową wrażliwą, zgłaszaną dobrowolnie np. podczas spisu ludności. Nie istnieje miarodajna metoda pozwalająca, zgodnie z prawem, na zbadanie tego obszaru. Dane dotyczące osób niepełnosprawnych przechowywane w Zespole ds. Orzekania o Niepełnosprawności też nie są miarodajne, jest to bowiem jedynie informacja nt. ilości wydanych orzeczeń z podziałem na stopień niepełnosprawności, ale w danym roku ta sama osoba mogła mieć wydanych kilka orzeczeń (a tego już system nie wykaże). Dane zbierane w ZUS

			mogą częściowo powielać dane z Zespołu ds. Orzekania, mogą być już częściowo nieaktualne, np. orzeczenie wydane kilka lat temu na, wówczas, trzecią grupę, może równie dobrze oznaczać obecnie stopień umiarkowany lub odwrotnie. W związku z powyższym szacunkowe dane, na jakich opierano się do tej pory są jedynym możliwym sposobem określenia w przybliżeniu skali problemu.
	Rekomendowano stworzenie programu adresowanego do pracodawców / przedsiębiorców (w dokumencie Polityka Społeczna 2020+ nie ma takiego), w tym: Programu, którego celem będzie zbudowanie stałego kontaktu Urzędu z przedsiębiorcami (mikro, małymi i średnimi). Programu, którego celem będzie zbudowanie bazy osób gotowych podjąć pracę, sprofilowanej tak, aby w sposób łatwy dostarczała wiedzy zgłaszającym się pracodawcom (np. bazy, w której będą wymienione osoby 50+, osoby z określonymi niepełnosprawnościami, itp.), listy niepowielającej niedoskonałości PUPowskiej bazy osób bezrobotnych, w której osoby autentycznie zainteresowane szukaniem pracy wymieszane są z tymi, którym potrzebny jest „papier". Wskazywano jako na źródło takiej bazy środowiska i podmioty skupione wokół Klubów Integracji Społecznej.	*Polityka Społeczna 2020+ dla Miasta Łodzi* jest dokumentem strategicznym, radykalnie zmieniającym sposób widzenia problemów społecznych miasta oraz sposób ich rozwiązywania: podmiotowe traktowanie „klientów" pomocy społecznej, międzysektorowe programy i działania. Uczestnicy konsultacji zwrócili uwagę na brak w Strategii podmiotowego traktowania pracodawcy / przedsiębiorcy, co w kontekście problemów rynku pracy wymaga uzupełnienia.	**Pozytywne z uwagami** Opracowanie programu w celu poprawy i wprowadzenia stałych kontaktów Miasta z mikro, małymi i średnimi przedsiębiorcami jest zasadne. Taki program w znacznym stopniu uzupełni wiedzę o potrzebach przedsiębiorstw (kadry) oraz perspektywach rozwoju tych firm. Natomiast stworzenie bazy danych z uwagi na przepisy dotyczące ochrony danych osobowych jest nie możliwe tym bardziej, że w tych informacjach miałyby się znaleźć dane wrażliwe.
152	CEL E.1. Budować w szkole podstawy aktywności obywatelskiej PROGRAM E.1.1: AKTYWNY OBYWATEL 1. Uczestnicy warsztatów wskazali na wysoki stopień ogólności nazwy programu jak i samej jego istoty, próbowali doszukać się obywatelskości w zaproponowanym programie. Padły propozycje zmiany nazwy na: „Aktywny-nie obojętny", „Reaguj!" 2. Program nie powinien się ograniczać do ostatnich	Ad 2. Program wdrażany od przedszkola czy szkoły podstawowej daje bazę do dalszych działań, „im wcześniej tym lepiej". Okres przedszkolny jest w rozwoju dziecka okresem najbardziej odpowiednim, by kształtować wzorce i postawy. Ad 3. Program „Aktywny Obywatel" tak sformułowany jak w strategii nie odpowiada bezpośrednio na cele obszaru E. Powinien zawierać elementy takie jak- budowanie empatii, solidarności i postawy „reaguj", a nie stricte kształtować	**Pozytywne z uwagami** AKTYWNY OBYWATEL to program dla tych uczniów, którzy chcą identyfikować problemy swojej społeczności, włączać się w ich rozwiązywanie, czerpią satysfakcję ze swoich działań. Podstawową cechą społeczeństwa obywatelskiego jest świadomość jego członków o potrzebach wspólnoty oraz dążenie do ich

	klas gimnazjalnych czy ponad gimnazjalnych, powinien być wdrażany również w szkołach podstawowych a nawet w przedszkolach. 3. W samym opisie jest za mało danych aby odnieść się do skuteczności tego programu 4. „Aktywować świadków przemocy" wtedy ten cel będzie zgodny z celami z obszarem strategicznym E 5. Otworzyć szkoły na organizacje, zacieśnić współpracę Rekomendacja: rozszerzyć zakres programu, doprecyzować lub przenieść do obszaru D („szersza aktywność"); Rozszerzyć źródła finansowania ; utworzyć „Sieć Aktywnych Szkół"	umiejętności realizacji projektów. Ad. 4. jw. Ad. 5. W tym obszarze szczególnie istotna wydaje się współpraca organizacjami pozarządowymi, które elastycznie w innowacyjny sposób mogą realizować cele tego obszaru. Otwarcie się na społeczność pozaszkolną też buduje postawy społeczne. Ad 6. Cele 1- bez zmiany treści i podejścia do zawartości nie realizują obszaru strategicznego E	zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczeństwa oraz poczucie odpowiedzialności za jego dobro. W nowoczesnych, otwartych społeczeństwach obywatelskich role pierwszoplanowe odgrywają aktywni obywatele, którzy podejmują działania zarówno w sferze politycznej jak i społecznej. Celem programu jest aktywizowanie uczniów podejmowania takich właśnie działań. Aktywny obywatel : 1 jest dobrze poinformowany, zna swoje prawa i obowiązki, potrafi wyrazić swoje opinie, 2. jest zaangażowany w życie swojej społeczności lokalnej, współuczestniczy w podejmowaniu decyzji, które go dotyczą, 3. jest dobrym sąsiadem, czyli kimś, kto zna potrzeby swoich przyjaciół, znajomych, osób z sąsiedztwa i jest gotów do pomocy w rozwiązywaniu ich problemów, 4. może być członkiem organizacji formalnej/ nieformalnej albo osobą wspierająca taką grupę, 5. jest aktywistą - osobą inicjującą akcje i aktywnie uczestniczącą w wydarzeniach, których celem jest dokonanie istotnych zmian lub zwrócenie uwagi opinii publicznej czy władz na określony problem, 6. może być wolontariuszem, który włącza się w pracę organizacji pozarządowej czy instytucji, 7. jest rzecznikiem, czyli osobą wspierająca rozwój społeczności lokalnej poprzez reprezentowanie jej interesów. Warunkiem wdrożenia programu do przedszkoli i szkół podstawowych jest pozyskanie dodatkowych środków finansowych na jego realizację
153	CEL E.2. Skutecznie przeciwdziałać przemocy i wszelkim formom dręczenia w szkole PROGRAM E.2.1. ZERO TOLERANCJI DLA DRĘCZENIA 1. Rekomenduje się zmianę nazwy programu,	1. Nazwa „Zero tolerancji" jest źle kojarzona 2.Cyberprzemoc jest nowym zjawiskiem, coraz bardziej powiększającym się, rodzi wiele negatywnych, często odległych skutków, dzieci i młodzież zupełnie nie wiedzą jak sobie z tym	**Pozytywne**

	propozycje: „STOP przemocy rówieśniczej", „STOP przemocy!" , „NIE dla dręczenia" oraz rozszerzenie programu o szkolenia dla rodziców, dzieci i młodzieży. 2. Utworzyć odrębny program traktujący o cyberprzemocy. 3. Zmienić zapis „obowiązek mediacji" na „ofertę mediacji" W ramach programu utworzyć Akademię dla Rodziców/Nauczycieli klas 0-3, organizować wspólne zajęcia np. sportowe dla dzieci i ich rodziców/opiekunów i w ten sposób edukować nt. przemocy w ogóle i przemocy rówieśniczej, organizować pomoc rówieśniczą	radzić 3. Sformułowanie „obowiązek" nastawia negatywnie wszystkie strony mediacji. 4. Realizacja tego typu programów nie jest możliwa bez włączenia w nie rodziców. Rodzice często nie wiedzą, nie uświadamiają sobie np. tego, że przemoc słowna jest równie szkodliwa jak przemoc fizyczna	
154	PROGRAM E.2.2 MEDIATORZY DLA PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY 1. Rekomenduje się rozszerzenie grona mediatorów o mediatorów rówieśniczych 2. Transfer wiedzy pomiędzy uczelniami wyższymi a szkołami i poradniami 3. Włączenie organizacji pozarządowych	Można wzorować sie na Młodzieżowym Ochotniczym Pogotowiu Ratunkowym- sprawdziły się te programy. Mediacje rówieśnicze mogą być bardziej skuteczne.	**Pozytywne**
155	CEL E.3 Uruchomić adekwatny do potrzeb program używania profilaktyki substancji psychoaktywnych w szkołach PROGRAM E.3.1 PROFILAKTYKA NARKOTYKOWA WKRACZA DO SZKÓŁ 1. Rekomenduje się zmianę nazwy celu , propozycja: „uruchomić w szkołach adekwatny do potrzeb program profilaktyki używania substancji psychoaktywnych i zachowań ryzykownych". 2. Rekomenduje się rozszerzyć program o inne używki, uzależnienia 3. Opis obszaru nieadekwatny do celów i programów	1. zmiana kolejności użytych sformułowań poprawi logikę sformułowania 2. dzieci w wieku szkolnym padają ofiarą także innych szkodliwych zachowań, takich jak hazard, alkoholizm, uzależnienie od internetu- stąd rekomendacja rozszerzenia zakresu celu strategicznego.	**Pozytywne**
156	PROGRAM E.3.2 NAUCZYCIEL UMIE POMOC 1. Rekomenduje się zmianę nazwy na „Nauczyciel pomaga", 2. Formy realizacji programu powinny objąć również szkolenia z zakresu kompetencji/umiejętności	1. To, że nauczyciel umie pomóc nie zawsze oznacza, że pomaga- stad propozycja zmiany sformułowania. 2. Nauczyciele nie zawsze posiadają kompetencje tzw. „miękkie"- otwartego komunikowania się,	**Pozytywne**

	miękkich dla nauczycieli 3. Transfer wiedzy pomiędzy uczelniami wyższymi a szkołami i poradniami 4. Włączyć w realizację programów organizacje pozarządowe, poradnie	rozwiązywania konfliktów- 3. Zgodnie z celami strategicznymi warto otworzyć się na dorobek i prace uczelni wyższych, które maja potencjał, by wesprzeć merytorycznie realizacje programów.	
157	CEL E.4. Budować solidarność, wyrównywać szanse PROGRAM E.4.1. PROGRAM WYROWNYWANIA SZANS EDUKACYJNYCH 1. Nazwa celu niespójna z nazwa i zakresem programu 2. Rekomenduje się włączenie do programu dzieci przedszkolnych	Obszar strategiczny jest bardzo ważny z punktu widzenia profilaktyki negatywnych zachowań społecznych (przemoc, używanie substancji psychoaktywnych), zwłaszcza pod kątem budowania solidarności. W grupie solidarnej, nastawionej na współpracę mniej jest przypadków stosowania przemocy. W tym momencie, trudno jest mówić na ile programy te będą skuteczne, zbyt mało jest informacji na temat ich zawartości merytorycznej. Można włączyć w ten obszar programy Celu 5 lub programy celu 5 włączyć w obszar strategiczny E4. Poszerzenie grup wiekowych wydaje się bardzo istotne, ponieważ zarówno wyrównywanie szans jak i budowanie solidarności społecznej jest najbardziej skuteczne właśnie w tych grupach wiekowych.	**Pozytywne**
157	Cel E.5 Promować aktywność sportową dzieci i młodzieży 1. Sport jako promowanie postaw np. solidarności, umiejętności pracy w grupie, empatii 2. Utworzenie programu, który umożliwi otwarcie boisk szkolnych po godz.18.00, wydłużenie czasu pracy trenerów osiedlowych po godz.18.00 3. Rekomendacje: na podstawie rekomendacji PARP stworzyć Program, który umożliwi w jego realizację ze środków z „korkowego". 4. Włączyć organizacje społeczne jako „opiekunów społecznych" terenów sportowych.	Cel tego obszaru strategicznego jest bardzo ważny z punktu widzenia profilaktyki szkodliwych zachowań społecznych- głównie ze względu na jego aspekt rozwijania kompetencji społecznych, takich jak solidarność w grupie, empatia i współpraca. Z tego też względu można go przenieść do celu 4 lub połączyć z celem 4.	**1. Negatywna** Słuszna idea przyświecająca wszelkim działaniom podejmowanym przez miasto w zakresie sportu. Jednakże sport poza aspektem promowania postaw solidarności, empatii odgrywa wiele innych ról m.in. wpływa pozytywnie na rozwój fizyczny dzieci i młodzieży oraz stan zdrowia człowieka. Biorąc powyższe pod uwagę nie wydaje się zasadne przenoszenie lub łączenie go z celem 4. **2. Pozytywne z uwagami** Zgodnie z wymaganiami do konkursu godziny zajęć z trenerem osiedlowym każdorazowo są dostosowywane do możliwości i zainteresowań uczestników. Miasto rozważy możliwość wydłużenia czasu pracy trenerów w godzinach wieczornych.

			3. Pozytywne z uwagami W mieście funkcjonuje wiele programów finansowanych ze środków pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, w tym także promujących aktywność sportową dzieci i młodzieży. Jednym z nich jest program pn. Trener osiedlowy, który z roku na rok cieszy się coraz większym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży Realizowane programy w pełni zaspokajają potrzeby w tym zakresie. **4. Pozytywne z uwagami** Miasto rozważy możliwość powiększenia dostępności obiektów i terenów sportowych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
163	Cel F.2. Bezdomność jako problem społeczny wydaje się być potraktowana niewystarczająco priorytetowo, ilość osób bezdomnych przewyższa ilość miejsc w placówkach noclegowych itp. 1. warto wspierać działania związane z mieszkalnictwem wspomaganym; mieszkania readaptacyjne mogą występować jako mieszkania rozproszone. Wówczas byłyby to lokale pojedyncze, znajdujące się w budynkach wspólnych. Zachowują funkcję wspieraną. Osadzenie ich w środowisku lokalnym spełnia też rolę terapeutyczną. Ilościowo nie powinny przekraczać ok. 20% lokali w jednym budynku 2. W związku z szansą na przeobrażenie stylu pomocy w ramach nowych strategicznych rozwiązań w perspektywie 2020, postulujemy, aby w rewitalizowanych częściach miasta przewidzieć miejsce na mieszkania wpierane adresowane specjalnie do osób wychodzących z bezdomności. Ten rodzaj mieszkań jest rekomendowany w „Podręczniku. Modelu gminnego standardu	Bezdomność - zaraz za ubóstwem i sieroctwem - jest trzecim powodem ubiegania się o środki z pomocy społecznej w l. 2008-2013 w mieście. Z danych przedstawionych w „Polityce" wynika, że w 2013 r. odnotowano w Łodzi 1.196 osób bezdomnych i szacuje się, że nastąpi wzrost ich liczby - w przybliżeniu, w 2016 r. ich liczebność osiągnie 2000, zaś w 2020 r. powiększy się do ok. 2400 osób. Choć problem bezdomności określono jako odrębny obszar problemowy na pierwszym etapie analizy, wypadł potem z puli ważnych problemów do rozwiązania; co więcej, system wsparcia bezdomnych został oceniony jako czynnik małoważny, a ocena rangi tego problemu powstała w wyniku głosowania przez zespół ekspercki– przyjęta metoda może wzbudzać wątpliwości. W „Polityce..." jest mowa dopiero o konieczności przeprowadzenia diagnozy ilościowej i jakościowej zapotrzebowania m. in. na mieszkania adresowane do różnego rodzaju wykluczanych grup społecznych (wspomina się o tym w obszarze strategicznym F. 2.). Jednak w przypadku mieszkańców borykających się z bezdomnością, istnieją już dane ilościowe nt. ich liczebności,	**Pozytywne.** Miasto Łódź dokłada wszelkich starań, aby pomoc dla osób bezdomnych i potrzebujących była podstawą do stworzenia godnych warunków socjalno-bytowych dla przedmiotowej grupy osób, w ramach swoich możliwości finansowych.

	wychodzenia z bezdomności" z 2014 r.	w tym szacunki nt. Wzrostu tej grupy. Poza tym, lokalne organizacje i instytucje zajmujące się świadczeniem pomocy tym osobom, zgłaszają od lat potrzebę utworzenia dodatkowych miejsc i ośrodków oraz poprawę infrastruktury w istniejących. Praca z osobami wychodzącymi z bezdomności, która polegającą na wspieraniu ich w miejscu zamieszkania, jest nowoczesną formą pomocy, przynoszącą lepsze długofalowe skutki. W Łodzi praktyka taka stosowana jest i nadal udoskonalana już od kilkunastu lat, przez Towarzystwo Pomocy im. św. Br. Alberta (prowadzą lokale readaptacyjne we własnych zasobach). Można zatem bazować na miejscowym know-how. W „Polityce..." pada propozycja zwiększenia zatrudnienia pracowników socjalnych, w tym działających w terenie, zajmujących się pomocą asystencką. Grupę tę można byłoby przygotować do pracy także w zakresie wspierania osób wychodzących z bezdomności.	

Zestawienie zgłoszonych przez mieszkańców miasta Łodzi opinii dotyczących przedmiotu konsultacji.

L.p.	Opinie dotyczące projektu „Polityki Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi – Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych"
1.	Cały program jest zbyt długi hasła takie jak polityka społeczna , program badan monitoringu, struktura planu strategicznego. Dawać konkretne terminy w których będą podejmowane działania.
2.	Cieszy Program A.4.3 – Nowoczesny wolontariat na rzecz polityki społecznej – bardzo ważny i bardzo potrzebny program. Oby pozostał niezmieniony w ostatecznej wersji dokumentu.
3.	Warto podkreślić walory dokumentu jako próby nowoczesnego, całościowego podejścia do problemów Miasta, a Autorowi (Autorom) zlecić dalsze prace nad szczegółowymi programami i koordynacją realizacji strategii.
4.	Rekomendowano zmianę(doprecyzowanie) nazewnictwa obszaru, celów i programów - Niektóre cele są na bardzo ogólnym poziomie i nie do końca (nazwa, zakres) wpisują się w obszar strategiczny E, te kwestie wymagają doprecyzowania – zmiany nazwy lub przesunięcia niektórych celów do innych lub rozszerzenia zakresu poszczególnych celów.
5.	W programie brakuje planu dotyczącego pracy dla młodych. Aby walczyć z bezrobociem i starzeniem się społeczeństwa należy stworzyć program stażowy dla studentów w Łodzi. Jeśli młodzi ludzie od początku studiów będą mieć zagwarantowane praktyki w czasie wakacji (na początku edukacji) a w roku akademickim więcej zajęć praktycznych niż teoretycznych to na pewno przyniesie to pozytywny efekt. Ponadto drugi stopień studiów w pełni poświęcony powinien być pracy zawodowej i doskonaleniem swoich umiejętności. Dzięki temu młodzi ludzie chętniej zostaną w mieście, ponieważ będą mieć pracę a tym samym łatwiej będzie im starać się o mieszkanie. A od tego już krok aby stworzyć rodzinę w mieście.
6.	Z doświadczenia wiem, że w Łodzi ciężko otrzymać mieszkania dla osób młodych. Na pewno od jakiegoś czasu ułatwiono to, z powodu projektu Mia100 kamienic, jednak i tak jest problem aby młodzi ludzie mieli swój kąt. Z rozmów ze znajomymi wiem, że ten aspekt oraz wyżej opisana praca to najważniejsze zagadnienia, przez które ludzie w wieku produkcyjnym nie chcą osiedlać się na stałe w Łodzi. Może warto więcej zainwestować w mieszkania dla młodych? Bądź ułatwić ich dostępność.
7.	Koordynator całego projektu nie powinien być powołany przez Prezydenta Miasta lecz przez organ kolegialny. Uważam, że w wyborze takiej osoby powinny uczestniczyć również jednostki sektora NGO, czyli organizacje pozarządowe. To one będą pomagać we wdrażaniu programu, więc koordynator powinien być wybrany razem z nimi.

3. Podsumowanie wyników konsultacji

Konsultacje były prowadzone w okresie od dnia 8 stycznia 2015 r. do dnia 29 stycznia 2015 r. do godziny 16.00. Przedmiotem konsultacji była „Polityka Społeczna 2020+ dla Miasta Łodzi – Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych"

W trakcie trwania konsultacji odbyły się trzy tematyczne warsztaty dla mieszkańców Miasta Łodzi:

- w dniu 9 stycznia 2015 r., którego tematem były problemy demograficzne, udział w warsztacie wzięło 30 osób;
- w dniu 12 stycznia 2015 r., którego tematem były nowoczesne instrumenty rynku pracy, udział w warsztacie wzięło 13 osób;
- w dniu 14 stycznia 2015 r., którego tematem były szkolne programy profilaktyki społecznej, udział w warsztacie wzięło 6 osób.

Kolejnym elementem konsultacji było otwarte spotkanie w dniu 20 stycznia 2015 r. połączone z wysłuchaniem publicznym. Udział w spotkaniu wzięły 32 osoby, w tym 4 osoby przedstawiły stanowiska do Polityki. Treść wystąpień umieszczono w załączniku do Raportu. Uwagi zgłoszone do projektu Polityki, podczas warsztatów oraz wysłuchania publicznego zostały zamieszczone w formie tabelarycznej w części 2 raportu.

Ponadto opinie i propozycje mogły być przekazywane:

a) drogą elektroniczną na adres: konsultacje@mops.lodz.pl,

b) drogą korespondencyjną na adres: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łodzi, ul. Piotrkowska 149, 90-440 Łódź,

c) bezpośrednio do sekretariatu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi, ul. Piotrkowska 149, w godzinach pracy Ośrodka,

d) w czasie trwania konsultacji czynne było forum dyskusyjne pod adresem internetowym: http://www.forum.samorzad.lodz.pl

Łącznie wpłynęło 18 formularzy od mieszkańców Miasta zawierających uwagi i opinie do konsultowanego dokumentu Polityki.

Uwagi te zostały zamieszczone w formie tabelarycznej w części 1 raportu.

p.o. DYREKTORA
Departamentu Spraw Społecznych
Sławomir Granatowski

Projekt "Aktywni w konsultacjach"
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

TREŚĆ WYSTĄPIENIA JAKUBA KOBYLIŃSKIEGO PODCZAS WYSŁUCHANIA PUBLICZNEGO

Szanowni Państwo,

nazywam się Jakub Kobyliński i jestem prezesem EduKABE Fundacji Kreatywnych Rozwiązań. Nasza organizacja zajmuje się przede wszystkim profilaktyką przemocy wobec dzieci i młodzieży i z tego właśnie powodu wzięliśmy udział w konsultacjach obszaru strategicznego E pt.: „MASZ OPARCIE. Program profilaktyki społecznej w szkołach". Jednak dziś pragnę przedstawić postulaty nie tylko EduKABE, ale całej grupy biorącej udział w warsztatach konsultacyjnych, w skład której weszli przedstawiciele kilku organizacji pozarządowych.

W pierwszej kolejności pragnę podziękować organizatorom za możliwość zabrania głosu w dyskusji oraz za zaproponowanie ciekawej formuły samych konsultacji. Przyjęta forma warsztatowa sprzyja wypracowaniu rozwiązań zadowalających każdą ze stron, między innymi dlatego, że można od razu odpowiedzieć na propozycje, negocjować i wspólnie znaleźć rozwiązanie. Podziękowania należą się również współautorom Polityki, urzędnikom, którzy brali udział w warsztatach i podchodzili do propozycji organizacji pozarządowych z dużą otwartością. Życzyłbym sobie, żeby wszystkie konsultacje tak wyglądały.

W pierwszej kolejności pragnę zgłosić uwagi ogólne odnoszące się do całego obszaru strategicznego:

- Tytuł „Program profilaktyki społecznej w szkołach" jest nieczytelny. Można zastąpić go tytułem np. „Profilaktyka negatywnych zachowań społecznych" lub „Profilaktyka negatywnych zachowań w szkołach", tak aby nie było żadnych wątpliwości czego dotyczy dokument.
- W ramach każdego z celów strategicznych warto podejmować współpracę z organizacjami pozarządowymi, które nawet jeśli nie zawsze mogą być realizatorem działań, to chociaż mogą uczestniczyć w formie doradców. To samo dotyczy uczelni wyższych, które mogą stanowić oparcie dla koordynatorów.
- Niektóre cele są na bardzo ogólnym poziomie. Te kwestie wymagają doprecyzowania. Czasem nie do końca wpisują się one w obszar strategiczny E i być może warto rozważyć ich przesunięcie do innych obszarów.

W dalszej części pragnę odnieść się do poszczególnych celów strategicznych:

Projekt "Aktywni w konsultacjach"
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Cel 1. Budować w szkole podstawy aktywności obywatelskiej

- W pierwszej kolejności warto zastanowić się czy nie przenieść tego celu strategicznego do obszaru D – ŁODZIANIE RAZEM.
- Zarówno nazwa jak i istota są bardzo ogólne, konieczne wydaje się ich doprecyzowanie.
- Z uwagi na ogólne zapisy, trudno odnieść się do skuteczności programu „Aktywny obywatel".
- Program nie powinien się ograniczać do uczniów ostatnich klas gimnazjalnych czy ponad gimnazjalnych. Powinien być wdrażany również w szkołach podstawowych a nawet w przedszkolach.
- Należy rozszerzyć źródła finansowania, gdyż finansować działania można nie tylko z budżetu miasta.

Cel 2. Skutecznie przeciwdziałać przemocy i wszelkim formom dręczenia w szkole

- Z uwagi na wagę problemu, jak również zalecenia NIK profilaktyka cyberprzemocy powinna stanowić oddzielny program w ramach tego celu strategicznego. Jest to stosunkowo nowy problem, który szybko przybiera na sile, a brak jest adekwatnych działań zaradczych.
- Szkolenia skierowane powinny być zarówno do uczniów i nauczycieli, jak również do rodziców. Należy edukować w każdym wieku, również od najmłodszych lat, także w klasach 0-3 szkoły podstawowej.
- Mediacje o których mowa w projekcie powinny być dobrowolne, a nie obowiązkowe. Sformułowanie „obowiązek" nastawia negatywnie wszystkie strony mediacji do tego narzędzia
- Na podstawie pozytywnych doświadczeń związanych z działaniem Młodzieżowych Ochotniczych Pogotowi Rówieśniczych sugerujmy rozszerzenie grona mediatorów o mediatorów rówieśniczych.
- Sugerujemy zmianę nazwy programu „Zero tolerancji dla dręczenia", z uwagi na skojarzenie z krytykowanym programem „Zero tolerancji dla przemocy w szkole". Proponujemy „STOP przemocy rówieśniczej", „STOP przemocy!" albo „NIE dla dręczenia".

Cel 3. Uruchomić adekwatny do potrzeb program używania profilaktyki substancji psychoaktywnych w szkołach

- Rekomendujemy zmianę nazwy celu. Nasza propozycja: „uruchomić w szkołach adekwatny do potrzeb program profilaktyki używania substancji psychoaktywnych i zachowań ryzykownych". Zmiana ta rozszerzy zakres o inne uzależnienia niż od środków psychoaktywnych.
- Formy realizacji programu „Nauczyciel umie pomóc" powinny objąć również szkolenia z zakresu kompetencji/umiejętności miękkich dla nauczycieli

Cel 4. Budować solidarność, wyrównywać szanse

Projekt "Aktywni w konsultacjach"
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- w ramach tego celu sugerujemy rozszerzenie grupy wiekowej, by włączyć w działania najmłodszych. Budowanie solidarności powinno odbywać się od najwcześniejszych lat.

Dziękuję za uwagę.

Projekt "Aktywni w konsultacjach"
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

TREŚĆ WYSTĄPIENIA MARII KOLASIŃSKIEJ PODCZAS WYSŁUCHANIA PUBLICZNEGO

Konsultacje Polityki Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi

Obszar VI.

Marginalizacja grup społecznych, zwłaszcza osób starszych.

II. Rozwój programu Łódzka Karta Seniora

1. Objęcie Kartą zniżek na usługi przedsiębiorców adresowane nie tylko dla seniorów

Uczestnicy konsultacji, wśród których przeważały osoby starsze, korzystające z Łódzkiej Karty Seniora zaaprobowali poszerzenie oferty o usługi uniwersalne, świadczone seniorom przez łodzkich przedsiębiorców. Zaproponowane rodzaje usług ocenili według ich przydatności dla seniorów w sposób następujący (w skali 0–6 punktów)

– usługi fryzjerskie, szkoły języków obcych, usługi biur podróży – 5 pkt.

– usługi weterynaryjne, szkoły nauki jazdy, naprawa sprzętu domowego – 4 pkt.

– zajęcia taneczne – 3 pkt.

Jednocześnie seniorzy wnioskowali o dalsze poszerzanie listy zniżkowych ofert o usługi kolejnych firm i instytucji i zgłosili własne propozycje takich usług.

Uczestnikom konsultacji szczególnie zależy na zniżkach na:

– zajęcia sportowe i rehabilitacyjne, dostosowane do potrzeb seniorów

– usługi medyczne i stomatologiczne w prywatnych laboratoriach i poradniach

– bilety wstępu do wszystkich instytucji kultury, państwowych, samorządowych i komercyjnych na terenie miasta (obecnie tylko trzy podmioty usług kulturalnych proponują stałe zniżki procentowe i 7 podmiotów udziela zniżek seniorom w wybrane dni, raz w tygodniu lub raz w miesiącu)

– usługi przewozowe korporacji taksówkowych

– edukację cyfrową (brak wśród dotychczasowych propozycji w ramach Karty Seniora)

Seniorzy rozumieją, że zniżki na produkty i na usługi indywidualne mogą być niewysokie, ale wnioskują o wyższe procentowe upusty dotyczące biletów wstępu do instytucji kultury i na wydarzenia kulturalne, które odbywają się niezależnie od liczby chętnych. Takie rozwiązanie ułatwi uczestnictwo w kulturze niezamożnym emerytom

2. Możliwość wprowadzenia pilotażowego systemu, który będzie premiował aktywne używanie Karty poprzez przyznawanie coraz większych zniżek (stopniowe uzyskiwanie kart: brązowej, srebrnej i złotej)

Opisany system zdaniem seniorów będzie premiował osoby zamożniejsze, także te osoby ok 60roku życia, jeszcze pracujące, dla których oferowane usługi są i tak bardziej dostępne, niż dla pozostałych emerytów. Osoby mogące sobie pozwolić na częste korzystanie z różnorodnych usług otrzymają dodatkową gratyfikację w postaci tańszej lub darmowej usługi. Wprowadzenie takiego systemu utrwali podziały finansowe wśród seniorów i przysporzy klientów komercyjnym partnerom Karty Seniora

Propozycje uczestników konsultacji:

– w odniesieniu do usług komercyjnych jak fryzjerzy, gastronomia, wyjazdy turystyczne itp. pozostawić możliwość gratyfikacji klienta w gestii podmiotów świadczących dane usługi. Część usługodawców niezależnie od Karty Seniora stosuje specjalne ceny dla osób na emeryturze

– premiować przyznawanymi punktami uczestnictwo w kulturze (wizyty w instytucjach kultury, zakup książek, płyt itp.) oraz naukę języków, szkolenia i kursy komputerowe (na przykład po skorzystaniu z trzech seansów kinowych zebrane punkty pozwolą seniorom skorzystać bez ograniczeń czasowych z czwartego seansu za darmo). Taka forma nagradzania przyczyni się do utrwalania dobrych nawyków i pożądanego stylu życia osób starszych, będzie zgodna z postulowanym w dokumencie „Strategia zintegrowanego rozwoju Łodzi 2020+" powszechnym dostępem do kultury oraz wyrównywaniem szans w obrębie pokolenia 60+

poniższy tekst nie został wygłoszony podczas wysłuchania. Został przekazany Centrum OPUS przez Marię Kolasińską jako planowany do wygłoszenia.

3. Koncepcja wprowadzenia pilotażu systemu punktowego w bieżącym roku opisana w punkcie 3 jest zgodna z proponowanym przez osoby uczestniczące w konsultacjach przyznawaniem punktów w instytucjach kultury. Jeśli system się sprawdzi, może być wprowadzony na stałe, o ile koszt przygotowania i wdrożenia odpowiedniego oprogramowania i zakupu sprzętu nie przekroczy wartości wszystkich wykorzystanych w ramach Karty Seniora zniżek i ulg. Uczestnicy konsultacji stwierdzili, że seniorzy nie mogą ponosić kosztów liczenia punktów. Zaproponowali zastosowanie jak najprostszych sposobów powiadamiania o liczbie zgromadzonych przez właściciela Karty punktów (informacja może przekazana w momencie zakupu biletu lub wysłana w formie SMS do telefonu kom.)

4. Zasada „grywalizacji" – narzędzie to nie jest wystarczająco znane seniorom, by je mogli ocenić. Obawy wzbudza element rywalizacji finansowej, który przywołuje zarzuty dotyczące faworyzowania osób zamożniejszych, sformułowane w punkcie 2. Według uczestników premiowana powinna być aktywność społeczna na rzecz środowiska

Lokalnego - w postaci punktów przeliczonych na zniżki w ramach Karty Seniora.

III. Dodatkowe działania

Proponowane działania zawarte w Polityce Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi, w celu strategicznym B3 „włączyć seniorów jako ważną i aktywną grupę w rozwój Łodzi" nie wyczerpują katalogu różnorodnych zadań, które mogłyby zostać zrealizowane z seniorami i na rzecz seniorów w kontekście nasilających się zmian demograficznych. Za istotne uzupełnienie przedstawionych działań uczestnicy konsultacji uznali:

– lepsze zaspokojenie powszechnej wśród seniorów potrzeby pozyskiwania wszechstronnej i dokładnej informacji poprzez stworzenie miejsc lub placówek gromadzących kompleksowo stale aktualizowane dane od różnych podmiotów (organizacji państwowych, samorządowych, pozarządowych, nieformalnych i samopomocowych) w zakresie pozyskiwania przez seniorów różnorodnych form pomocy oraz edukacji, kultury, rekreacji itd. Pełna, skoncentrowana w jednym miejscu baza danych o usługach, pomocy i ofertach dla osób starszych jest niezbędna dla „niecyfrowych" seniorów zorientowanych na tradycyjne kanały przekazu informacji, by zapobiec ich wykluczeniu z życia społecznego. Dla seniorów korzystających z Internetu wskazana jest rozbudowa strony www.seniorzy.uml.lodz.pl, zwłaszcza działu aktualności

– wprowadzenie do szkół zajęć „edukujących do starości", przekazanie młodym ludziom wiedzy na temat ograniczeń fizycznych dosięgających stopniowo starzejące się osoby ale też uświadomienie im, jakim potencjałem wiedzy i doświadczenia życiowego dysponują seniorzy. Pokazanie seniora jako osoby o prawie do zaspokajania wszelkich potrzeb na równi z ludźmi młodszymi Nauka budowania dobrych relacji międzypokoleniowych, łamania stereotypów i wzajemnego świadczenia sobie pomocy

Ponadto uczestnicy konsultacji postulują o wzmocnienie i intensyfikację działań w ramach programów zapobiegających wykluczeniu cyfrowemu „Senior w sieci", skierowanych do indywidualnych odbiorców, gdyż potrzeby w tej grupie, identyfikowane przez Latarników PCRS, Fundację 2035 są bardzo duże i ciągle rosną.

W realizacji polityki społecznej w Łodzi zdaniem seniorów niezbędna jest ścisła współpraca władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi pracującymi w danych środowiskach. Aby działania były efektywne należy lepiej zdiagnozować problemy i potrzeby pokolenia 60+, poprzez zlecenie przeprowadzenie wieloaspektowych badań, częste przeprowadzanie konsultacji i korzystanie z materiałów i rekomendacji wypracowanych przez ośrodki naukowe i organizacje pozarządowe. Łódź, jako najszybciej starzejące się miasto w Polsce powinna być liderem w zakresie badań i wprowadzania nowych rozwiązań służących pokoleniu 60+.

Projekt "Aktywni w konsultacjach"
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

TREŚĆ WYSTĄPIENIA INGI KUŹMY PODCZAS WYSŁUCHANIA

Problem postawiony przez Łódzkie Partnerstwo Pomocy Osobom Bezdomnym i Wykluczonym:

Zwrócenie uwagi na problemy dotykające osób bezdomnych, które nie zostały objęte rozwiązaniami strategicznymi w „Polityce Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi":

Uzasadnienie:

Problemy tej grupy nie został ujęte w sposób systemowy i satysfakcjonujący w „Polityce Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi", mimo że z jej analizy wynika, co następuje:

1. bezdomność - zaraz za ubóstwem i sieroctwem - jest trzecim powodem ubiegania się o środki z pomocy społecznej w l. 2008-2013 w mieście. Z danych przedstawionych w „Polityce" wynika, że w 2013 r. odnotowano w Łodzi 1.196 osób bezdomnych i szacuje się, że nastąpi wzrost ich liczby - w przybliżeniu, w 2016 r. ich liczebność osiągnie 2000, zaś w 2020 r. powiększy się do ok. 2400 osób. Choć problem bezdomności określono jako odrębny obszar problemowy na pierwszym etapie analizy, wypadł potem z puli ważnych problemów do rozwiązania; co więcej, system wsparcia bezdomnych został oceniony jako czynnik małoważny, a ocena rangi tego problemu powstała w wyniku głosowania przez zespół ekspercki– przyjęta metoda może wzbudzać wątpliwości.

W „Polityce" jest mowa o tym, że w mieście istnieje niedobr lub brak rozmaitych ośrodków stacjonarnej pomocy dla różnych grup potrzebujących. Nie zostały jednak tu wymienione placówki specjalnie adresowane do os. bezdomnych, w tym specjalnego typu mieszkalnictwo. Zaś akcja polegająca na ich policzeniu, przeprowadzona w 2013 r. w Łodzi, pokazała, że dla ok. 500 z nich już teraz nie ma miejsc w schroniskach i noclegowniach, ponieważ te nie są w stanie ich pomieścić.

„Polityka" jest niekonsekwentna na poziomie ideowym, ponieważ z jednej strony, nisko oceniono w skali ważności problem bezdomności - chociaż przeczą temu liczby i szacunki, a z drugiej strony możemy przeczytać o Misji Łodzi, że będą „zasypywane podziały między mieszkańcami. Nie ma złych i dobrych dzielnic, nie ma grup, od których się odwracamy. Niestety problem bezdomności rozmywa się potem w Strategii. W dalszej części „Polityki", wzmianki o osobach bezdomnych pojawiają się tylko dwukrotnie:

7.1. przy Programie C.1.1: Nowy Obraz Pomocy Społecznej w Łodzi (kontynuacja + II etap 2016+) - w kontekście aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (s. 136-137);

7.2. w obszarze strategicznym F. „SOLIDARNOŚĆ SPOŁECZNA. Wzorcowy standard polityki społecznej", gdzie bezdomni mają być objęci „usługami całodobowego ośrodka interwencji kryzysowej" (s. 160-161), który jednak nie jest przeznaczony wyłącznie dla nich;

Konkluzje i propozycje:

W „Polityce..." jest mowa dopiero o konieczności przeprowadzenia diagnozy ilościowej i jakościowej zapotrzebowania m. in. na mieszkania adresowane do różnego rodzaju wykluczanych grup społecznych (wspomina się o tym w obszarze strategicznym F. 2.).

Jednak w przypadku mieszkańców borykających się z bezdomnością, istnieją już dane ilościowe nt. ich liczebności, w tym szacunki nt. Wzrostu tej grupy.

Poza tym, lokalne organizacje i instytucje zajmujące się świadczeniem pomocy tym osobom, zgłaszają od lat potrzebę utworzenia dodatkowych miejsc i ośrodków oraz poprawę infrastruktury w istniejących.

W związku z szansą na przeobrażenie stylu pomocy w ramach nowych strategicznych rozwiązań w perspektywie 2020, postulujemy, aby w rewitalizowanych częściach miasta przewidzieć miejsce na mieszkania wpierane adresowane specjalnie do osób wychodzących z bezdomności.

Ten rodzaj mieszkań jest rekomendowany w „Podręczniku. Modelu gminnego standardu wychodzenia z bezdomności"[1] z 2014 r.

W jego opracowanie zaangażowani byli eksperci z całej Polski. Prace te toczyły się ze środków EFS; był to program systemowy pt. „Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej" w zadaniu nr 4 w zakresie standaryzacji pracy z bezdomnymi w tym: opracowanie Modelu „Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności".

Mieszkania wspierane mogą występować jako mieszkania rozproszone. Wówczas byłyby to lokale pojedyncze, znajdujące się w budynkach wspólnych. Zachowują funkcję wspieraną. Osadzenie ich w środowisku lokalnym spełnia też rolę terapeutyczną. Ilościowo nie powinny przekraczać ok. 20% lokali w jednym budynku.

1 Np. do pobrania ze strony: http://www.monar.org/content/pliki/gswb/ZO_2014_04_zal_04.pdf

Projekt "Aktywni w konsultacjach"
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Praca z osobami wychodzącymi z bezdomności, która polegającą na wspieraniu ich w miejscu zamieszkania, jest nowoczesną formą pomocy, przynoszącą lepsze długofalowe skutki.

W Łodzi praktyka taka stosowana jest i nadal udoskonalana już od kilkunastu lat, przez Towarzystwo Pomocy im. św. Br. Alberta (prowadzą lokale readaptacyjne we własnych zasobach). Można zatem bazować na miejscowym know-how.

Przy tym w „Polityce..." pada propozycja zwiększenia zatrudnienia pracowników socjalnych, w tym działających w terenie, zajmujących się pomocą asystencką. Grupę tę można byłoby przygotować do pracy także w zakresie wspierania osób wychodzących z bezdomności.

Projekt "Aktywni w konsultacjach"
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

TREŚĆ WYSTĄPIENIA PODCZAS WYSŁUCHANIA PUBLICZNEGO MIROSŁAWA ŁATKOWSKA-WŁODEK

Stowarzyszenie „Forum dla Ojczyzny"

pkt. 3.5. Cel strategiczny B.3. pkt. II)1) str. 133

<u>przeciwdziałania osamotnieniu i izolacji społecznej</u>

Podstawowym warunkiem przeciwdziałania osamotnieniu osób starszych z różnymi niepełnosprawnościami jest modernizacja mieszkania i otoczenia. Należy pilnie przeciwdziałać utracie samodzielności poprzez ulepszenie ich sytuacji mieszkaniowej, **szczególnie osób mieszkających samotnie.**

Wielu ludzi starszych cierpi na schorzenia układu ruchu, które uniemożliwiają im chodzenie po schodach. Osoby te są wykluczone ze społeczeństwa, ponieważ nie mogą opuszczać mieszkania i włączać się aktywnie w życie społeczne. Dotyczy to w szczególności osób mieszkających na wysokich piętrach. Zainstalowanie windy przy domu, gdzie pewnie mieszka więcej osób z podobnymi dolegliwościami, jest warunkiem aktywizacji tych osób i o nich należy zadbać w pierwszej kolejności, nie czekając na **zakończenie badania potrzeb.**

W szerszym wymiarze potrzebne jest dostosowanie wykonania i wyposażenia mieszkań do INDYWIDUALNYCH potrzeb osób starszych, jak choćby dostosowanie wysokości klamek, zamków i uchwytów do możliwości określonej osoby, czy też zastosowanie bezpiecznego ogrzewania.

Wśród form poprawy warunków mieszkaniowych, ale też życiowych, jest troska o mieszkalnictwo dostosowane do potrzeb i możliwości osób starszych. Istnieje pilna potrzeba uruchomienia **budynków lub części zwyczajnych domów mieszkalnych** przystosowanych dla ludzi starszych, którzy nie mogą mieszkać w dotychczasowych warunkach. Wymienić należy formy mieszkań przygotowanych specjalnie dla nich. Ogólnie **nazywa się te domy wielopokoleniowymi**, ponieważ mogą w tych domach być stworzone warunki nie tylko dla ludzi starszych, ale także dla rodzin z dziećmi, głównie małymi. Wspólne zamieszkiwanie obu kategorii ludzi daje możliwość na wzajemną wymianę usług w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego czy wzajemnej opieki.

<u>Wniosek:</u>

Domy wielopokoleniowe są jedną z form rozwiązywania problemów osób starszych. Ta forma może być stosunkowo szybko zorganizowana i służyć współdziałaniu osób starszych, zarówno w stosunku do potrzebujących jak i organizatorów takiej formy pomocy. Zacznijmy przygotowywać domy wielopokoleniowe od zaraz; **bez oglądania się na pomoc społeczną.**

p.o. DYREKTORA
Departamentu Spraw Społecznych
Sławomir Granatowski